

PRZEWODNIK OŚWIATOWY

ORGAN TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

TREŚĆ:

G. WRÓBLÓWNA: Organizacja bibliotek powszechnych.

FR. URBĄCZYK: Centrale biblioteczne T. S. L.
Kursy korespondencyjne z oświaty pozaszkolnej.
Posiedzenie Zarządu Głównego T. S. L.

Zbiórka na Doraźną Pomoc dla dziatwy szkolnej
w Czechosłowacji.

Akcja pomocy dla dziatwy szkolnej na terenach
dotkniętych powodzią.

Z kroniki pośmiertnej.

Kronika T. S. L.

Głosy Czytelników.

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI:

KRAKÓW, UL. ŚW. ANNY L. 5.

W Y D A W N I C T W A O B R A Z O W E T. S. L.

	Format	Cena
Orzeł Państwowy (barwny)	50x70	Zł. 0·85
Orzeł Państwowy (barwny)	35x50	„ 0·40
Rymsza: Portret p. Prezyd. Mościckiego (kolor)	55x75	„ 2·20
J. Dutkiewicz: Portret p. Prez. Mościckiego (grawura)	45x60	„ 1·70
Portret Marszałka Piłsudskiego		1·70
W. Kossak: Portret Marszałka Piłsudskiego (grawura)	35x50	„ 1·15
W. Kossak: „Czuwaj” Straż nad Wisłą (kolor)	80x60	„ 4·—
J. Matejko: Konstytucja 3-go Maja	41x61	„ 2·20
„ Jan III Sobieski pod Wiedniem	41x61	„ 2·20
J. Kossak: Napad Krzyżaków	41x61	„ 2·20
J. Styka: Tadeusz Kościuszko na koniu	55x75	„ 1·—
Najświętsza Panna Marja na tle herbów	36x52	„ 1·—
Stefan Czarniecki	38x52	„ 1·—
Jan Karol Chodkiewicz	38x52	„ 1·—
Stanisław Żółkiewski	38x52	„ 1·—
Jan Zamojski	38x52	„ 1·—
Stanisław Staszic	38x52	„ 1·—
Bolesław Chrobry	38x52	„ 1·—
Zygmunt Krasiński	35x50	„ 1·—
Adam Mickiewicz	35x50	„ 1·—
Juljusz Słowacki	35x50	„ 1·—
Adam Asnyk	38x52	„ 0·80
Wywieszka „Dlaczego kocham Polskę”	34x52	„ 0·50
Telegramy T. S. L. w 5 odmianach		0·25
Przy zamówieniu 10 egz. rabat 20%, przy 5 egz. 10%.		

**WAŻNE DLA ŚWIETLIC, DOMÓW LUDOWYCH,
SZKOŁ I CZYTELŃ T. S. L.**

**Zamawiać należy w Dziale Wydawniczym T. S. L.
Kraków, ul. św. Anny 5.**

PRZEWODNIK OŚWIATOWY

ORGAN TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI: KRAKÓW, UL. ŚW. ANNY 5.
Przedpłata roczna 6 Zł. — Cena pojedynczego numeru 1 Zł 25 gr

Poniżej zamieszczamy art. p. instr. G. Wróblówny o organizacji Pow. Central Bibliotecznych. Według schematu opisanego w tym artykule organizuje się Pow. Biblioteki Centralne T. S. L. na terenie Zach. Małopolski. Na terenie podległym Sekcji Wschodniej Zarządu Gł. T. S. L. przyjęto wcześniej inny schemat.

REDAKCJA.

G. WRÓBLÓWNA.

Organizacja Powiatowych Central Bibliotecznych.

WSTĘP.

Głód książki.

Na wszystkich odcinkach pracy kulturalno - oświatowej najdotkliwszą rzeczą jest obecnie brak książki, dostępnej dla wszystkich. Głód książki występuje wszędzie, zarówno na wsi, jak i w miasteczku lub dużem mieście. Szereg czynników zaostrza ten głód. Powszechność nauczania z jednej strony, a pozaszkolna działalność kulturalno - oświatowa z drugiej, sprawiają, że książka staje się coraz niezbędniejszą dla dalszego rozwoju kultury wśród szerokich mas.

Jak usunąć ten głód książki, to jedno z najpilniejszych zagadnień kulturalnych.

Rozważania nad wydaniem ustawy bibliotecznej są najbardziej miarodajnem potwierdzeniem pilności i doniosłości poruszonego zagadnienia.

Nie ulega też wątpliwości, że uchwalenie ustawy bibliotecznej i wprowadzenie jej w życie rozwiązałyby zagadnienie braku książki w sposób zasadniczy.

Potrzeba racjonalnej organizacji pow. Central.

Niezależnie jednak od wejścia w życie ustawy bibliotecznej poważne znaczenie ma i mieć będzie racjonalna organizacja bibliotek, a zwłaszcza racjonalna organizacja zaopatrywania w książkę małych miejscowości.

Według bowiem projektu ustawy bibliotecznej, biblioteki stałe powstaną tylko w miejscowościach liczących ponad 2.000 mieszkańców, a natomiast większość wsi będzie zaopatrywana w biblioteki ruchome, to znaczy w komplety książek wypożyczane z centralnych bibliotek powiatowych.

Od właściwej organizacji powiatowych bibliotek zależeć będzie oczywiście bardzo wiele, a w szczególności, czy książka będzie należycie wyzyskana, czy dotrze wszędzie, czy będzie tą książką, której najbardziej potrzeba w danej wsi i t. d.

Sprawa ta jest już obecnie bardzo aktualną, gdyż wiele Wydziałów Powiatowych w województwach centralnych, a Towarzystwo Szkoły Ludowej na terenie Małopolski tworzy powiatowe centrale biblioteczne.

Jak zaś ważną jest należyta organizacja powiatowych central bibliotecznych, dowodzą tego jaskrawo dotychczasowe doświadczenia w tej dziedzinie.

Oto niektóre samorządy zapoczątkowały już dawno tworzenie powiat. central bibliotecznych. Szczególnie dużo robiono w tej dziedzinie z okazji dziesięciolecia odzyskania niepodległości. W większości jednak wypadków nie zastanawiano się nad przystosowaniem samej organizacji nowopowstających instytucji kulturalno - oświatowych do miejscowych warunków. Pracę w centralach organizowano najczęściej bez znajomości terenu.

Organizację centrali, która zazwyczaj polegała na samem skompletowaniu kilkunastu biblioteczek wędrownych, powierzano jednej osobie, mniej lub więcej do tej pracy przygotowanej. Zadaniem tej osoby było także uruchomienie centrali, które zasadzało się na wysyłaniu biblioteczek do poszczególnych miejscowości według pewnego planu. Plan ten przewidywał zwykle, że bibliotekami będą się opiekować miejscowi bibliotekarze, którzy po pewnym czasie mieli je między sobą wymieniać. Przewidywano oczywiście, w jakiej kolejności miała krążyć każda biblioteczka. Łudzono się, że w ten sposób każda biblioteczka będzie wędrować sama, bez niczyjej pomocy z centrali.

Po kilku latach, okazały się ujemne skutki tej dobrej wiary w samodzielne krążenie biblioteczek. Łączność z centralą, od początku bardzo słaba, przerywała się całkowicie. W poszczególnych kompletach okazały się olbrzymie braki książek, zwłaszcza jeśli idzie o książki najbardziej wartościowe. Braków tych nie da się usprawiedliwić żadną miarą zniszczeniem wskutek wielkiej poczytności książek, przeciwnie można stwierdzić, że naogół książki były mało czytane, szczególnie na dalszych etapach swej wędrowki. Rzadkimi były wypadki, w których biblioteczka wędrowną odbyła wytyczoną dla niej drogę w terminach wyznaczonych przez Centralę. Komplet książek rzucony w teren z myślą, że w określonym czasie obsłuży sprawnie kilkanaście miejscowości, wracał, co nieraz stwierdzono, z miejscowości pierwszej. Niejednokrotnie 40 — 60 książek znajdowało się w danej miejscowości cztery lata.

Na porządku dziennym były wypadki, gdzie skrzynka z książkami utkwiała w drugiej albo trzeciej miejscowości.

Mała poczytność większości książek, zawartych w biblioteczках utwierdza nas coraz to mocniej w przekonaniu, że w przyszłości dobór książek dla poszczególnych miejscowości nie powinien być szablonowym. Książki popularno - naukowe były przedmiotem zainteresowania czytelników tylko w bardzo nielicznych wypadkach. A jednak skądinąd wiadomo, że np. w pewnej miejscowości, w której książki popularno - naukowe nie miały powodzenia, odczuwano w tym samym czasie brak książki naukowej, czy też praktyczno - zawodowej, do opracowania pewnego wybranego zagadnienia. Biblioteczka w tym składzie książek, jaki tam został wysłany, potrzeby tej nie zaspokoiła, gdyż „organizacja“ kompletów nie pozwoliła na indywidualne traktowanie nie tylko czytelnika, ale również i samej filii bibliotecznej.

Drobne to napozór niedociągnięcia organizacyjne! A jednak wywołują one poważny zarzut pod adresem bibliotek wędrownych z kompletami stałymi. Podstawowym hasłem każdej biblioteki musi być zasada: „**właściwa książka w odpowiedniej porze dla właściwego czytelnika**“. Tymczasem jeżeli filjom nie umożliwi się ścisłego kontaktu z Centralą, nie otoczy się ich poczyną fachową opieką i nie zapewni się księgozbiorom większej elastyczności, to zgóry trzeba być przygotowanym na stałe załamywanie się pracy, a ponadto na bardzo poważne straty materialne (książkowe).

Na tem jednak nie koniec. Niewłaściwa organizacja czytelnictwa powoduje duży uszczerbek dla rozwoju umysłowego szerokich mas, gdyż oddziałuje hamująco na rozwój czytelnictwa wśród tych właśnie warstw, dla których biblioteki wędrowne są przeznaczone.

Przykre doświadczenia z lat ubiegłych nie skłaniają nas jednak do zrywania z systemem bibliotek wędrownych. Zarówno dzisiejsze warunki gospodarcze, jak również szczupłość funduszy towarzystw społeczno - oświatowych, nie pozwalają na rozwiązanie tego, coraz bardziej palącego problemu, przez zakładanie stałych publicznych bibliotek po wsiach i miastach. Obecny głód książki może być zaspokojony tylko drogą wymiany kompletów bibliotecznych. Organizacja jednak tej akcji musi być przemyślana gruntownie w szczegółach. Należy wykorzystać wyniki rzeczowej analizy zarówno dotychczasowych błędów, jak i udatnych prób. Organizacja ta powinna być tak pomyślana, ażeby dawała nam gwarancję bardzo znacznego obrotu książek, przy jak najmniejszym zniszczeniu i stratach.

Przemyślana i do warunków miejscowych dostosowana technika obiegu książek powinna zapewnić biblioteczkom, a nawet każdej poszczególniej książce jak największą żywotność. Oczywiście dotychczasowy system central bibliotek wędrownych, złożonych ze stałych księgozbiorów już nam nie wystarczy.

Wielki popyt na książkę przy ciągłym jej braku zmusza nas do ustawicznego ulepszania organizacji centrali i do szukania coraz to lepszych metod pracy.

Pierwsze racjonalne centrale.

Godne uwagi są dotychczasowe doświadczenia z terenu miasta stoł. Warszawy, przeprowadzone w bibliotekach Towarzystwa Bibliotek Publicznych przez prowadzenie systemu płynnych księgozbiorów ruchomych. Organizację tych wypożyczalni Tow. Biblj. Publ. m. st. Warszawy omawia A. Stańczakówna w broszurze pod tyt. „Jak organizować wypożyczalnię z księgozbiorem płynnym“ (Warszawa, Nakładem Rocznej Szkoły Bibliotekarskiej, 1933).

Za zupełnie zadawalające należy uważać techniczne rozwiązanie tego samego programu w Centrali Bibliotek wędrownych w Sejmiku Powiatowym w Będzinie w r. 1929. Organizatorzy tej centrali usiłowali stworzyć w bibliotece taki system, który zapewniłby jej dużą elastyczność i możliwość wypożyczania każdej oddzielnej książki w każdej chwili tam gdzie tego zajdzie potrzeba, i to bez naruszania ogólnego porządku biblioteki.

Nawiasem mówiąc organizatorzy tej centrali nie zdawali sobie zupełnie z tego sprawy, że wprowadzony przez nich system to pierwsza w Polsce próba uruchomienia centrali bibliotek z księgozbiorem płynnym.

Sprawa komasacji bibliotek.

Korzystając z dotychczasowych doświadczeń na tem polu podamy, jak zorganizować planowo centralę bibliotek ruchomych, biorąc pod uwagę ogólną sieć biblioteczną na pewnym terenie.

Wstępną pracą przy organizowaniu centrali powinno być dokładne zapoznanie się z istniejącymi w powiecie bibliotekami, z liczebnością i jakością ich księgozbiorów i to bez względu na ich przynależność organizacyjną. (W tej pracy wielkie usługi może nam oddać wydawnictwo Ministerstwa W. R. i O. P. „Biblioteki oświatowe“, Warszawa, 1930, jako informator ułatwiający odszukanie poszczególnych bibliotek). Jest to ważna praca, gdyż księgozbiory te mogą dostarczyć centrali poważnej ilości książek.

Następnie należy zapoznać z zamierzoną akcją wszystkie miejscowe czynniki, interesujące się zagadnieniem czytelnictwa, a zwłaszcza te, które mają możliwość finansowego poparcia tej akcji. Niewątpliwie nasunie się wtedy potrzeba szerokiego omówienia dotychczasowej działalności poszczególnych bibliotek, ich możliwości finansowych i potrzeb. Obowiązkiem organizatorów będzie wykazać, że ten odcinek pracy kulturalno - oświatowej, jakim jest akcja biblioteczna, może być pomyślnie wykonany tylko wspólnym wysiłkiem, przyczem dominującą rolę odgrywać

będzie, oprócz komasacji księgozbiorów umiejętność wykorzystania wszystkich możliwości finansowych każdej nawet najmniejszej komórki organizacyjnej. gdyż poszczególne organizacje, za wyjątkiem T. S. L., nie są zdolne do samodzielnego pokrycia zapotrzebowania swoich członków na słowo drukowane.

Zaczątkiem księgozbioru central bibliotek wędrownych mogą być wszystkie książki, istotnej wartości, znajdujące się dzisiaj w niewielkiej co prawda ilości w małych bibliotekach różnych organizacyj. Oczywiście może się to stać tylko przy dobrej woli dotychczasowych właścicieli. Książki oddane centrali przez poszczególne organizacje mogą być darowane bez jakichkolwiek zastrzeżeń albo mogą być powierzone jako depozyt. Wskazaniem jest, ażeby właścicielem depozytu był Zarząd powiatowy danej organizacji, a nie każda oddzielna placówka.

Pamiętajmy jednak, że centralizacji książek nie można przeprowadzać zbyt skrajnie. Centrala powiatowa nie może rościć sobie pretensyj do pochłaniania wszystkich mniejszych księgozbiorów. Należy bezwzględnie dążyć do tego, ażeby w każdej gminie, a nawet w każdej większej miejscowości powstała publiczna biblioteka. Można to uzyskać przez przekształcenie jednej z istniejących bibliotek organizacyjnych na bibliotekę publiczną. Na terenie Małopolski taką biblioteką publiczną jest każda biblioteka T. S. L. Dla zapewnienia tej bibliotece publicznej możliwości rozwoju jest rzeczą wskazaną powiększyć ją przez komasację wszystkich mniejszych biblioteczek, znajdujących się w obrębie danej gminy lub miejscowości. Technika komasacji w tym przypadku różnić się będzie tylko tem od komasacji przeprowadzonej na rzecz centrali, że osią zainteresowania będzie tu wspomniana biblioteka uznana za powszechną i że kwestje depozytowe zainteresowanych organizacyj będą załatwione na miejscu, po uprzednim porozumieniu się z właściwymi władzami wyższymi poszczególnych organizacyj.

Wracając jeszcze do kwestji własności książek przekazanych centrali bibliotek wędrownych, zaznaczyć wypada, że sprawa ta powinna być uregulowaną osobną umową, zawartą zgodnie z regulaminem danej centrali pomiędzy zarządem centrali a dotychczasowym ich właścicielem. Jak powiedzieliśmy poprzednio książki mogą pozostawać nadal własnością poszczególnych organizacyj, a wtedy centrala (ewentualnie biblioteka powszechna) bierze je w depozyt czasowy albo aż do chwili całkowitego zużycia lub zniszczenia książki, o czem zainteresowany właściciel będzie zawiadamiany przy wykreśleniu książki z inwentarza. Nowo nabywane książki mogą być wcielane do biblioteki na tej samej zasadzie, a mianowicie książki zakupione za fundusze organizacyj będą zapisane jako ich własność. W ten sposób każda organizacja będzie mieć zabezpieczony udział w inwentarzu biblioteki.

Gdzie jednak społeczeństwo wyrosło ponad płytkość lokalno-organizacyjnych patriotyzmów i przystępuje do organizacji sieci

Data	Nr. bieżący	Własność	A U T O R	T Y T U Ł	Dział	Liczba tomów lub wolumin.
1	2	3	4	5	6	7
11. III. 34	1	1 Z. S.	Sienkiewicz H.	Listy z Afryki	9	I.
12. III. 34	2	1 K. M. L.	Konopnicka M.	Dym	8—3	I.
12. III. 34	3	2 K. M. L.	Sienkiewicz H.	Krzyżacy	8—3	II.
15. III. 34	4	1 T. S. L.	Kridl M.	Literatura polska wieku XIX	8	III.
15. III. 34	5	2 T. S. L.	Borowik J.	Gdynia, port Rzplitej	9	I.

Fig. 1. *)

bibliotek publicznych z pełną świadomością, nie jak do sprawy jednej organizacji, ale sprawy ogólnie - społecznej, — mającej na celu podniesienie kultury duchowej szerokiego ogółu, formalności te odpadają. Książki stają się własnością całego społeczeństwa, organizacja oddaje je bibliotece bez kwitu zastawowego, a dalsze finansowanie całej akcji będzie troską samorządów i wszystkich organizacji społeczno - oświatowych.

Centrala bibliotek wędrownych będzie komórką nadrzędną w stosunku do każdej innej biblioteki w zasięgu jej działania pomimo, że każdej bibliotece przysługuje daleko idąca samodzielność. Obowiązkiem centrali będzie zbieranie statystyk ze wszystkich bibliotek na jej terenie, prowadzenie ewidencji pracowników bibliotecznych, troska o wykształcenie fachowe bibliotekarzy oraz o poziom poszczególnych bibliotek publicznych.

Po takim postawieniu sprawy możemy przystąpić do zagadnienia stworzenia racjonalnej sieci bibliotek powszechnych, złożonej ze stałych bibliotek powszechnych wszędzie tam, gdzie warunki miejscowe będą sprzyjały ich rozwojowi, i z jaknajwiększej ilości filij centrali bibliotek ruchomych, rozsianych po najodleglejszych nawet i najbardziej nieprzystępnych wsiach. Oba typy bibliotek mają tworzyć jedną, szarmonizowaną w swej działalności całość.

Stoimy wobec powyższego na stanowisku, iż do centralnej biblioteki będzie się włączać książki tylko z tych miejscowości,

*) Uwaga: Niniejszy wzór, jak i niektóre następne, nie posiadają wymiarów odpowiednich druków bibliotecznych. Trudności układu graficznego zmusiły redakcję do ściśnienia poszczególnych rubryk.

Miejsce wydania	Rok wydawania	Wydawca lub skład główny	Nr. rachunku księgarskiego	Cena handlowa	Nabycie *)				Data usunięcia	Nr. książki ubytku	UWAGI
					zakup	dar	zwrot za zagubione	wymiana i t. p.			
8	9	10	11	12	13				14	15	16
Lwów	1924	Ossolineum	3 9.III. 34	2.50	1						
W-wa		Geb. i Wolff		0.50	1						
Lwów	1924	Ossolineum		6.70	1						
W-wa	1934	M. Arct	4 15.III. 34		1						
	1934	Bibl. Bałt.	4 15.III. 34		1						

Fig. 1. c. d.

w których nie jest wskazaniem założenie stałej biblioteki powszechnej.

W chwili przystąpienia do prac technicznych, jakich wymaga urządzenie centrali bibliotecznej, wyloni się szereg ważnych zagadnień, jak system, na którym oprzemy organizację centrali i jej techniczne wyposażenie, organizacja obiegu książek, a następnie ustosunkowanie się bibliotekarza do czytelnika i książki. Mechanizm każdej najmniejszej nawet biblioteki, a tembardziej centrali bibliotek wędrownych musi być nastawiony na sprawną robotę, pozwalającą na jaknajdalej idące uwzględnienie indywidualności czytelnika i na ekonomiczne wykorzystanie księgozbioru. Właściwości te zapewnimy sobie, organizując wypożyczalnie z księgozbiorem płynnym.

Nasuwa się jeszcze jedno konkretne pytanie, natury ogólnej. Jaki obszar winien być objęty działalnością jednej centrali bibliotek wędrownych? Projekt ustawy o bibliotekach publicznych przewiduje centrale powiatowe i to powinno być podstawą naszej pracy. Przemawiają za tem różne względy praktyczne. Ciężenie wsi do miasta, wyrażające się chociażby tylko w licznych odwiedzinach miasta w dni targowe, ułatwi utrzymanie kontaktu poszczególnych filij z Centralą. Wymianę kompletów ułatwią t. zw. okazje wyjazdów ze wsi do miasta powiatowego, co pozwoli uniknąć osobnych wydatków na przesyłkę książek. Teren jednego powiatu z siedzibą centrali w mieście powiatowym, pozwoli na zacieśnienie więzów współpracy pomiędzy centralą i samorządem gminnym i powiatowym, jak również instytucjami oświatowymi, które dążyć winny do zespolenia wszystkich możliwości celem zbudowania jednej, powszechnej biblioteki, dostępnej dla wszystkich, bez względu na przynależność organizacyjną.

TECHNIKA ORGANIZOWANIA CENTRALI BIBLIOTECZNEJ.

Księgozbiór.

Zebrane książki nie mogą być bezkrytycznie wielone do biblioteki. Książek starych, które już straciły aktualność, nie należy włączać do inwentarza. Również nie należy brać pod uwagę dzieł bardzo uszkodzonych i dzieł niekompletnych. Dzieła, które nie posiadają wszystkich tomów, należy odłożyć, ażeby je ewentualnie skompletować przy sposobności, w drodze wymiany lub zakupu. Przy wyborze nowych książek musimy sobie przede wszystkim uświadomić kim są czytelnicy, dla których nabywamy książki. W żadnym wypadku nie należy odstępować od zasady, że dla Centrali Bibliotek Wędrownych nabywamy tylko dzieła o istotnej i nieprzemijającej wartości. Przewodnikiem w doborze książek dla biblioteki będzie wydawnictwo bibliograficzne Poradni Bibliotecznej pod tyt. „Książka w bibliotece“, Warszawa, 1934.

Magazyn.

Książki umieszczamy w magazynie, to znaczy w lokalu, przeznaczonym tylko na przechowanie książek. Każda z nich musi znaleźć swoje pomieszczenie na półkach. Kwestji posiadania własnego lokalu nie należy lekceważyć. Błędem jest mniemanie, że dla książki biblioteki wędrownej nie należy rezerwować stałego miejsca na półkach. Książki są wprawdzie znacznie dłużej w terenie, niż to ma miejsce z książkami w bibliotece stałej, niemniej jednak wracają one na krótszy czy dłuższy okres czasu do centrali. Jeżeli więc dla danej książki nie przewidzimy stałego miejsca na półce, z konieczności będziemy musieli przesuwac ją z miejsca na miejsce, co w rezultacie spowoduje niejednokrotnie nieład w księgozbiórze.

Umeblowanie magazynu.

Nie będzie dla nas sprawą obojętną umeblowanie magazynu. Idealnem rozwiązaniem tego zagadnienia byłoby zastosowanie w magazynie półek o żelaznej konstrukcji. Jednakże wobec ich kosztowności mogą one być zastąpione z powodzeniem półkami sosnowymi, wysokości około 2,20 m. Długość jednej półki należy ograniczyć celowo do długości 1 metra. W miarę potrzeby będzie się uzupełniać urządzenie magazynu takimiż, stosunkowo niedużymi półkami, przyczem całość nie straci nigdy na estetycznym wyglądzie. Praktyczne względy wymagają, ażeby głębokość półek nie przekraczała 22 cm. Ruchomość pojedynczych półek umożliwi regulowanie odległości zależnie od wysokości książek.

Półki ustawiamy w magazynie wzdłuż ścian. W razie potrzeby możemy zająć na ten cel również i środkową część magazynu. Wypadnie nam wtedy zestawiać po dwie półki, które

oparte o siebie tylnymi ścianami będą dostępne z dwóch stron. Pomiędzy każdym rzędem podwójnych półek pozostawimy wygodne przejście.

Rozbudowy magazynu w górę, po sam sufit, należałoby stanowczo unikać, gdyż zmusza to bibliotekarza do posługiwania się drabinką, co bardzo utrudnia pracę.

Ustawianie książek na półkach.

Jak układać książki na półkach? Sądzę, że zachowanie kolejności numeracji inwentarzowej, bez podziału księgozbioru na działy, to najwłaściwsze i najbardziej praktyczne rozwiązanie tego pytania. Działowe rozmieszczenie książek w magazynie wymagałoby skomplikowanego sygnowania książek. Wobec tego, że katalog działowy zapewnia nam orientację w księgozborze według działów, byłoby niepotrzebną komplikacją ustawianie księgozbioru centrali według działów.

Inwentarz.

Dla kontroli księgozbioru biblioteki musi być prowadzony inwentarz (księga inwentarzowa). Do inwentarza zapisuje się książki w kolejności ich napływania (nabywania). Kwestja, jaką drogą książka została nabyta, czy została ona przez bibliotekę zakupiona, czy też uzyskana w depozyt, nie odgrywa tu żadnej roli. Forma zewnętrzna inwentarza została przez Poradnię Biblioteczną w Warszawie bardzo trafnie rozwiązana. Formularz inwentarza (wzór 1) przewiduje szereg rubryk w następującej kolejności:

1. Data wpływu, to jest dzień, w którym książka została zakupiona, względnie oddaną bibliotece w depozyt. Książki oddane w depozyt mogą być oznaczone w specjalny sposób, np. przez lekkie przekreślenie daty. Tak przekreślona data będzie nas równocześnie informowała, że zapisane w jej rubryce wydawnictwo, to książka stara, częściowo zużyta.

2. Liczba porządkowa to właściwy numer inwentarzowy książki, który umieszczony również na grzbiecie książki, będzie wskazywał jej miejsce na półkach magazynu. (Sygnowanie książek będzie omówione szczegółowo na innem miejscu).

3. Znak miejsca. Wobec tego, że przyjęliśmy system numeracji bieżącej, numer inwentarzowy pokrywać się będzie ze znakiem miejsca. Wolną rubrykę możemy przeznaczyć przy księgozbiórach skomasowanych na określenie właściciela książki. W tym celu będziemy się posługiwać skrótami, używanymi przez daną organizację, np. Z. S., K. M. L. i t. d. W tejże rubryce możemy zapisać numer, jaki nosiła dana książka w bibliotece organizacji. Numer ten i nazwę organizacji zapiszemy w formie ułamka: licznik to numer inwentarza organizacji (obecnie nieważny), a mianownik to nazwa organizacji.

ROK 1934

Data	Nr. bieżący	Nr inwentar- zowy	AUTOR — TYTUŁ	Cena książki
1	2	3	4	5
I. XII. 1935	1	3	Sienkiewicz H.: Krzyżacy	6.70

Fig. 2.

4. **Autor.** W tej rubryce wypisuje się pełne nazwisko autora i pierwszą literę jego imienia. W wydawnictwach zbiorowych uwzględnimy tylko autora pierwszego, ewentualnie redaktora pracy.

5. **Tytuł.** Przy dłuższych tytułach można się ograniczyć do wypisania kilku pierwszych wyrazów.

6. **Dział.** To pierwsze dwa, najwyżej trzy znaki klasyfikacji dziesiętnej.

7. **Liczba tomów.** Wychodzimy z założenia, że każde dzieło obejmuje niezależnie od ilości tomów jeden tylko numer inwentarzowy. Rubryka „liczba tomów“ natomiast określa ilość woluminów (jednostek introligatorskich). Nie bierze się tu całkowicie pod uwagę ilości tomów wydania. Np. dzieło może być wydane w 6 tomach, a oprawione w 2 tomy; miarodajną liczbą będzie dla nas w tym wypadku liczba 2.

8. **Miejsce wydania.**

9. **Rok wydania.**

10. **Wydawca lub skład główny.** Wszystkie trzy rubryki wypełnia się na podstawie karty tytułowej książki.

11. **Numer rachunku księgarskiego.** Rachunek księgarski, ewentualnie jego kopja, winna otrzymać swój kolejny numer. (Najlepiej zrobić to kolorowym ołówkiem). Ten właśnie numer i datę wystawienia rachunku umieszczamy w omawianej rubryce.

12. **Cena handlowa,** to cena katalogowa książki. Rabatu księgarskiego nie odlicza się od tej ceny.

13. **Nabycie.** W jednej z wymienionych rubryk zaznacza się pionową kreską sposób nabycia książki.

Rubryki 14 i 15 wypełnia się po wycofaniu książki.

Cech dokumentu nabywa inwentarz dopiero po przeszkowaniu i dokonaniu opisu na ostatniej jego stronie.

Przyczyna wykreślenia *				Dział	Znak miejsca	U W A G I
nie-zwrócone	zużyte	wycofane	nieodnalezione			
6	7	8	9	10	11	12
		1		8—3		

Fig. 2. c. d.

Księga ubytków.

Praktykowane dotychczas wykreślanie z inwentarza książek wycofanych z obiegu zastępuje się obecnie wpisem do księgi ubytków. Rubryki księgi ubytków (fig. 2) nie wymagają osobnych wyjaśnień. W razie usunięcia jakiejś książki z biblioteki, przenosimy odpowiednie dane z rubryk inwentarza do księgi ubytków. Faktyczny stan liczebny księgozbioru otrzymamy, odejmując od liczby inwentarzowej ilość książek zapisanych w księdze ubytków. Dla lepszej orientacji byłoby wskazaniem oddzielać linią, nakreśloną kolorowym ołówkiem, książki wycofane z obiegu w jednym roku kalendarzowym od książek wycofanych w roku następnym. Analogicznie w księdze inwentarzowej wskazaniem jest oddzielić książki nabyte w jednym roku od książek nabytych w roku następnym.

Po kilku latach pracy rubryka „L. p.“ w inwentarzu wykazywać będzie wyraźne luki, które powstaną wskutek przenoszenia do księgi ubytków wycofanych książek. Tem samym powstaną także luki w numeracji książek. Nie będzie to jednak przeszkadzało nam w pracy. Gdybyśmy chcieli koniecznie usunąć tę niedokładność, musielibyśmy wprowadzić do biblioteki system inwentarza kartkowego.

Inwentarz kartkowy.

Inwentarz kartkowy pozwoli nie tylko na zachowanie ciągłości numerowej w inwentarzu, a tem samym w księgozbiorze, ale da również przejrzysty przegląd depozytów według właścicieli poszczególnych książek, o ile tylko wprowadzimy kolorowe karty dla poszczególnych organizacyj.

Poszczególne rubryki na karcie inwentarzowej wypełnia się podobnie jak w inwentarzu książkowym, posługując się w razie potrzeby skrótami. W razie wycofania książki, wycofuje się jej kartkę inwentarzową z kartoteki inwentarza. Kartki książek wycofanych składa się w przeznaczoną na ten cel osobną kartotece,

Karta do inwentarza.

Nr. inw. _____	
Autor: _____	
Tytuł: _____	
Ilość tomów: _____	Dział: _____
Wydawca: _____	Cena: _____
Miejsce wyd.: _____	Własność: _____ Nr. _____
Rok wyd.: _____	Data włączenia: _____
(Pieczętka)	

Fig. 3.

(Szczegółowe wymiary 7,5 cm × 12,5 cm).

albo na końcu kartoteki inwentarzowej, przyczem należy zachować w kartkach kolejność numeru inwentarzowego. Wolne miejsce w inwentarzu oddajemy nowo nabytym książkom, t. j. dajemy im sygnatury książek wycofanych. Gdyby jednak któraś z nowych książek była książką o tej samej treści, co jedna z wycofanych, to redakcja nowej kartki inwentarzowej ulegnie tylko zmianie w rubryce „data włączenia“ i „N-o właściciela“. Jeśli bowiem chodzi o „N-o właściciela“, to należy dać bezwzględnie kolejny wolny numer w inwentarzu odpowiedniej organizacji, o ile oczywiście książka ma być własnością jednego z depozytantów.

Praktyczne względy przemawiałyby za wprowadzeniem do biblioteki inwentarza kartkowego; pod względem formalnym jednak budzi ten system inwentaryzowania pewne wątpliwości. Jako zbiór luźnych kart nie daje inwentarz kartkowy pełnej gwarancji dokumentu, czem natomiast jest zawsze sznurowany inwentarz książkowy.

Spisy książek.

Gdy będziemy mieć do czynienia ze skomasowanymi księgozbiorami, prowadzenie jednego inwentarza okaże się niewystarczającym. Wypłynie konieczność prowadzenia, dla każdej organizacji osobnego „spisu książek“. Spis taki, to uproszczony inwentarz, zawierający rubryki, jak na fig. 4.

Każda organizacja zachowuje w spisie dotychczasową swoją numerację książek. Numerem porządkowym będzie tu ta sama liczba, którą oznaczona została w inwentarzu książka danej organizacji w rubryce 3 (np. ²/Z. S.). Wobec tego jednak, że w spisie książek notujemy majątek tylko jednej organizacji, cyfra w mianowniku odpada, jako niepotrzebna.

Następne rubryki pokrywają się całkowicie z rubrykami

Spis książek Związku Strzeleckiego.

L. p.	Data nabycia	Nr. inwentarzowy	Autor	Tytuł	Ilość tomów	Cena	Uwagi
1	15.III. 34	4	Kridl M.	Literatura polska w XIX	III.		
2	15.III. 34	5	Borowik J.	Gdynia, port Rzpltej	I.		

Fig. 4.

inwentarza głównego. Z końcem roku sprawozdawczego, podobnie jak w inwentarzu, podkreślamy ostatnią pozycję kolorowym ołówkiem. Czynimy to dla celów orientacyjnych. Dla książek wycofanych nie zaprowadzamy specjalnych kart kontroli. Wystarczy odnotowywać ubytki w rybryce „Uwagi“.

Sygnowanie książek.

Przy sygnowaniu książek należy mieć na uwadze, oprócz momentów praktycznych, również względy natury estetycznej. Niejednokrotnie wypadnie nam kompletować bibliotekę z książ-

Fig. 5.

zek, które już posiadają kilkanaście różnych znaków w postaci pieczętek i t. d. W tym wypadku należałoby wszystko co niepotrzebne zakleić białymi skrawkami papieru. Ponowne przekreślanie (co się często praktykuje) niepotrzebnych znaków jest niewskazaniem, gdyż psuje to jeszcze bardziej estetyczny wygląd

książki. Zasadniczo ilość umieszczanych w jednej książce pieczętek powinna się ograniczyć do najwyżej trzech, przychem należy pamiętać, że pieczętka biblioteki ma być niedużym owalem, uwzględniającym wewnątrz miejsce na postawienie numeru inwentarzowego (fig. 5).

Pieczętkę umieszczamy po raz pierwszy na odwrotnej stronie karty tytułowej, następnie na jednej ze stron wewnątrz książki, czyniąc to we wszystkich książkach danej biblioteki na tej samej stronie, i wreszcie na ostatniej stronie pod skończonym tekstem.

Bardzo praktyczne, a zarazem estetyczne rozwiązanie kwestji zewnętrznego oznaczania książek, to umieszczanie na dole grzbietu książki, na wysokości mniej więcej dwu centymetrów od dołu małych, wyraźnych znaków (numer inwentarzowy). Wykonanie tej pracy będzie wchodziło w zakres prac introligatorskich. Nie należy pracami introligatorskimi, do których śmiało można zaliczyć numerowanie książek, obciążać bibliotekarza. Jeżeli jednak wypadnie nam przesygnować książkę już numerowaną, to musimy ją najprzód pozbawić starego numeru. W razie gdy numer znajduje się na papierowej naklejce, to da się on łatwo usunąć przez zwilżenie naklejki letnią wodą. Numery wykonane farbą drukarską należy ostrożnie zeskrobać ostrem narzędziem. Nowy numer wykonamy na grzbiecie książki przy pomocy metalowych czcionek drukarskich, używając do tego celu przetruszonej farby drukarskiej. Wykonane w ten sposób numery schną wprawdzie dosyć długo, ale zato okazują się trwałymi w użyciu.

Katalogi:

a) do użytku Centrali.

Dobra organizacja centrali bibliotek wędrownych wymaga opracowania kilku katalogów różnego typu. Dla wyłącznego użytku centrali wydaje się niezbędnym katalog alfabetyczny i działowy. Względędy praktyczności przemawiają za wprowadzeniem katalogów kartkowych w kartotekach. Klamrowy katalog okazał się bardziej praktycznym w bibliotekach-wypożyczalniach.

Redakcja obu kart, t. j. karty do katalogu alfabetycznego i karty katalogu działowego jest identyczna (fig. 6).

Opis biblijograficzny uskuteczniamy na podstawie karty tytułowej książki. Uwzględniamy w nim:

Autora (patrz „Przepisy katalogowania alfabetycznego, Warszawa. Zw. Bibl. Polsk.),

Tytuł książki, wydawcę, miejsce i rok wydania, ilość tomów, ilość stron, dział i numer inwentarzowy.

Kartka katalogowa będzie zatem wiernem odbiciem karty tytułowej książki. Zasadniczo sporządzamy dla każdego dzieła jedną kartkę do każdego z obu katalogów. Umieszczając dublety na jednej kartce narazimy się na komplikacje przy ewentualnem

Karta katalogowa.

	A u t o r (Hasło)		Nr. inw.	
Dział	Tytuł			
	Tomów		Miejsce i rok wydania	
	Stron			
	Uwaga			

Fig. 6.

(rzeczywiste wymiary 7.5 cm $\times$ 12.5 cm).

wycofaniu jednej książki. Cyfrę oznaczającą „dział“ i numer inwentarzowy wypisujemy czarnym ołówkiem.

Różnice pomiędzy katalogiem alfabetycznym i działowym zaznacza się dopiero przy układaniu kart. Katalog alfabetyczny otrzymamy segregując poszczególne karty w porządku alfabetycznym według następujących po sobie liter nazwiska autora. Każdą poszczególną literę oddziela się w kartotece przegródką. Do katalogu alfabetycznego używa się tekturowych przegródek tej samej wielkości co kartka katalogowa. Do przegródki przyczepia się metalową literkę (komplet metalowych literek można nabyć w Poradni Bibliotecznej w Warszawie).

Przy układaniu katalogu działowego kierujemy się sygnaturą działu, do którego dana książka zostanie przez nas przydzieloną. Klasyfikacji dokonujemy na podstawie książki: Bornsteinowa J.: „Zasady klasyfikacji dziesiętnej“, W-wa, Gebethner i Wolff). W ramach jednego działu, względnie poddziału układamy karty według kolejności alfabetycznej autorów. Do oddzielenia jednego działu od drugiego używamy kart przegródkowych. Najlepiej posługiwać się przegródkami z wypustkami, przyczem napisy można umieszczać pod celuloidową osłoną. Dzięki temu zabezpieczymy kartoniki przed częstym łamaniem, a pismo przed brudzeniem.

Nasuwa się potrzeba sporządzenia jeszcze jednego katalogu. Będzie to katalog manipulacyjny. Użyjemy do tego kartek różnokolorowych rozmiaru $7\frac{1}{2} \times 12\frac{1}{2}$ cm. Układ kartek będzie działowy. Poszczególne kolory kart będą reprezentowały

działy. Ze względu na ograniczoną ilość kolorów podział księgozbioru na działy nie może być zbyt drobiazgowy. Mając na uwadze klasyfikację dziesiętną, przewiduję konieczność uwzględnienia następujących działów:

0. Dział ogólny.

01. Biblijografja	}	kartki koloru zielonego
02. Bibliotekarstwo i czyt.		
03. Encyklopedje		

1. Filozofja. kartki kol. jasno-kremow.

2. Religja. kartki koloru błękitnego

3. Nauki społeczne.

37. Nauczanie i wychow.	}	kartki koloru zielonego
374. Oświata pozaszkolna		

4. Filologja. kartki koloru cytrynowego

5. Matematyka i przyroda.

51. Matematyka	}	kartki koloru brązowego
52. Astronomja		
53. Fizyka		
54. Chemja		
55. Geologja		
56. Biologja		
57. Botanika		
58. Zoologja		

6. Nauki stosowane.

61. Higjena	}	kartki koloru czerwonego	
62. Technika, wynalazki		kartki koloru popielatego	
63. Rolnictwo		}	kartki koloru czerwonego
64. Gospodarstwo dom.			

7. Sztuki piękne — sporty. kartki koloru ceglastego

8. Literatura.

1. Poezje	}	kartki koloru cytrynowego	
2. Dramaty			
3. Beletrystyka dla dorosłych			kartki koloru białego
4. Beletrystyka dla młodzieży			kartki koloru ciemno-żółtego

9. Historja i geografja. kartki koloru różowego

Redagując kartę manipulacyjną należy się ograniczyć tylko do danych koniecznych (fig. 7), jak: autor, tytuł, ilość tomów, numer inwent. i stopień trudności. Oznaczenie stopnia trudności pozwala na prędkie orjentowanie się bibliotekarza podczas kom-

Karta katalogu Centrali Biblij.

	Autor	Nr. inw.
	Tytuł	
		
		
		
	Tomów	Stopień trudności:
	Uwagi	
		

Fig. 7

(rzeczywiste wymiary 7.5 cm × 12.5 cm)

pletowania biblioteczki. Stopień trudności książki oznaczamy przez rzymskie cyfry:

I. stopień łatwy,

II. trudniejszy, dla zaawansowanych,

III. najtrudniejszy, dla wybitnie inteligentnych czytelników. (Według podziału zastosowanego w wydawnictwie Poradni Bibl. „Książka w Bibliotece“).

Kartki manipulacyjne układamy w kartotece kolorami, czyli działami, w kolejności alfabetycznej autorów. Jeden dział oddzielamy od drugiego przegródkami z twardego kartonu. Na przegródce wyszczególnimy dla orjentacji wszystkie poddziały, które dany kolor obejmuje (dla przykładu fig. 8).

Rolnictwo i gospodarstwo domowe.

Rolnictwo

Sadownictwo

Hodowla

i t. d.

Fig. 8.

(rzeczywiste wymiary 7.5 cm × 12.5 cm)

Wyrzuty naczelne
[Autor]

Tytuł

Tomów

Stron

Format

Miejsce
i rok
wydania

Wg wzoru Poradni Biblij. Zw. B. P. Druk T. S. L. Nr. 2.

Fig. 9.

(rzeczywiste wymiary 17 cm X 7 cm)

Kart katalogu manipulacyjnego nie spinamy ze sobą, lecz ustawiamy je luźno tak, że każdą kartę można swobodnie wyjąć z kartoteki.

Jaką rolę mają odegrać karty manipulacyjne? Posłużą one bibliotekarzowi do sprawniejszego zestawienia poszczególnych kompletów wędrownych. Opis manipulowania temi kartkami zostanie podany na osobnem miejscu.

b) Katalogi dla filij.

Niemniej ważną wydaje mi się kwestja trafnego rozwiązania sprawy opracowania katalogów dla filij. Autorka broszury „Jak organizować wypożyczalnię z księgozbiorem płynnym“ przygotowuje na ten cel w centrali jeszcze 2 karty katalogowe (fig. 9) do systemu kłamrowego, które umieszczone są czasowo w książce, do której się odnoszą. Z kartek tych sporządza się w filji katalog alfabetyczny i działowy. Nie można zaprzeczyć wielkiej wartości takich katalogów przy wymianie kompletów liczniejszych, to jest powyżej 200 tomów. Naogół jednak w centrali powiatowej nie kompletuje się tak dużych księgozbiorów. Przeciętną liczbę książek, wysyłanych do jednej filji, należy określić na 60 książek. Katalog kartkowy złożony w takim wypadku tylko z 60 kartek okazuje się niepraktyczny. Poszczególne filje samorzutnie przetwarzają takie katalogi na ściennie wykazy książek. Czytelnik chętniej posługuje się katalogiem ściennym, gdyż obejmuje na nim wzrokowo odrazu większą ilość pozycji bibliograficznych. Niewyrobiony czytelnik nie ukrywa niechęci, jaką żywi do katalogu kartkowego. Zresztą, filja posiadająca najczęściej tylko wspomniany, wypożyczony komplet książek, który po pewnym czasie wymieni na nowy komplet, nie wykazuje potrzeby posiadania katalogów kartkowych, gdyż nie zachodzi w niej potrzeba, jak to ma miejsce w bibliotekach stałych, ciągłego uzupełniania katalogu kartkami nowo nabytych książek. A więc względy prak-

Nr. czytelnika, data wypożyczenia i data zwrotu książki. Jak już wspomniano, karty książek umieszcza się w książce pomiędzy okładką i kartą tytułową, w przepasce specjalnie na ten cel przez introligatora przygotowanej.

W chwili wypożyczenia książki czytelnikowi, kartę się wyjmuje i po zapisaniu numeru czytelnika i daty wypożyczenia, zatrzymuje się ją w bibliotece (filji).

Technika kompletowania biblioteki wędrownej.

Dla bibliotekarza zestawiającego komplet książek, niezmiernie ważną będzie właściwa organizacja pracy.

Należy tu przewidzieć następujące czynności:

1. Wybór książek
2. Sporządzanie spisów książek (katalogów)
3. Kontrola książki w Centrali.

Wybór książek może być dokonany na podstawie ogólnego katalogu działowego albo alfabetycznego. Posługiwanie się jednak wspomnianymi katalogami nie zawsze okaże się praktycznym, a to z następujących powodów. Katalogi informują o całości inwentarza książkowego. Sam księgozbiór biblioteki jest bardzo płynny. Katalogi zaś przedstawiają jedną nierozzerwalną całość, nie można z nich wydzielać ani odnotowywać tych książek, które zostały już przydzielone do poszczególnych kompletów wędrownych, czyli są w bibliotece nieobecne. To też posługiwanie się tym katalogiem może bibliotekarza narazić na mimowolne powtarzanie się w wybieraniu książek nieobecnych w bibliotece.

Możemy tego jednak uniknąć, jeżeli przy dobieraniu książek będziemy się posługiwali katalogiem manipulacyjnym.

Dobierając książki z pomocą katalogu manipulacyjnego, bierzemy pod uwagę te działy katalogu, które chcemy uwzględnić w danym komplecie wędrownym. (Pomijam tu całkowicie kwestję doboru książek pod względem jakości, w czym wielką przysługę odda nam „Książka w Bibliotece“, poradnik bibliograficzny, wydany przez Radnię Biblioteczną w Warszawie). Karty w kartotece ustawione luźno, w kolejności alfabetycznej, przegladamy kolejno, wyjmując te, których tytuły wydają nam się najbardziej odpowiednie dla kompletującej się biblioteczki. Dobór lektury pod względem stopnia trudności ułatwią nam stopnie trudności uwidocznione na kartach manipulacyjnych (I, II, III). Przy tej pracy posługujemy się również spisem książek, żądanych przez daną filję, ażeby w miarę możliwości uczynić zadość jej życzeniom. Przy dobieraniu lektury dla każdego dalszego kompletu wspomnianej filji, musimy również wziąć pod uwagę wykazy książek, wypożyczonych dawniej przez filję. Jeżeli filja posiada swoje własne książki, to byłoby wskazane, ażeby ich katalog również znajdował się w Centrali. Mając na uwadze powyższe

czynniki, nie pominiemy oczywiście momentów znajomości psychologii czytelników, jak również znajomości środowiska, dla którego przygotowujemy komplet, i cel jakiemu biblioteczka ma służyć. Dopiero po uwzględnieniu tych wszystkich okoliczności możemy oczekiwać, że dobór książek będzie trafny.

Wyjęte z kartoteki karty należy teraz bez względu na kolor (działy) ułożyć w kolejności liczb inwentarzowych. Ułatwi nam to pracę wyszukiwania i wyjmowania książek z półek magazynu. Kartę książki już odszukanej kładziemy każdorazowo na spód, aby odsłonić numer następnej książki, którą mamy odszukać na półkach. Wyjmując książki z półek sprawdzamy, czy znajdują się w nich karty książki. Wybrane książki układamy również w kolejności numerów, do przeznaczonych na ten cel szafek albo skrzynek drewnianych od strony lewej ku prawej. Po dokonaniu tej pracy stos kart manipulacyjnych w obecnym układzie (t. j. numerowym) pozwoli nam na wyszukanie w kartotece odpowiednich kart książek centrali (karta książki dla centrali fig. 10). Karty te bowiem były dotychczas umieszczone w kartotece oznaczonej napisem „obecne“. Na wyszukanych i wyjętych kartach zapisujemy w rubryce Nr. filji, liczbę, zapomocą której oznaczyliśmy daną filję. Najwłaściwszem będzie tu zastosowanie numeracji arabskiej. Każda filja otrzymuje jeden numer, który zachowuje w ciągu całego czasu korzystania z centrali bibliotek wędrownych. Jeżeli dla filji w miejscowości X. wyznaczymy numer 7, to przy kompletowaniu biblioteczki na wszystkich kartach numerowych zapiszemy we wspomnianej rubryce: 7. Po dokonaniu tej pracy układamy karty książek centrali w kartotekach z napisem „w obiegu“, zachowując kolejność numerów inwentarzowych, nie w ramach kart jednego kompletu, ale kart wszystkich książek, które są „w obiegu“.

Wykaz książek dla filji.

Z kolei układamy karty manipulacyjne według działów. Pracę ułatwi nam zastosowanie kart kolorowych. W ramach każdego działu (jednego koloru) segregujemy karty w kolejności alfabetycznej autorów. Na podstawie tak ułożonego stosu kart manipulacyjnych łatwo nam będzie przygotować spis książek i wspomniane poprzednio katalogi ściennie. Najszybciej i najestetyczniej możemy to zrobić na maszynie do pisania. Wobec tego jest pożądanem, aby centrala bibliotek wędrownych posiadała maszynę do pisania. Jest to pożądanem, ale nie koniecznem, gdyż system katalogu manipulacyjnego pozwala na napisanie katalogu ściennego również przez osoby trzecie, poza biblioteką.

Przed rozpoczęciem spisu oddziela się kartką papieru jeden dział kartek od drugiego, a na każdej kartce wpisuje się tytuł działu, np. I. Powieści i nowele, II. Książki dla młodzieży i t. p. Podobnie na osobnej kartce podamy tytuł

katalogu, np. „Katalog biblioteki wędrownej, przeznaczonej dla Czytelni T. S. L. w...” Stos kartek manipulacyjnych, ułożonych w ten sposób, wiążemy dla uniknięcia jakiegokolwiek zamieszania cienutkim sznurkiem i oddajemy osobie, która ma zrobić wykaz książek na maszynie, o ile nie możemy sami tego uczynić.

Maszynowy wykaz książek, zrobimy w czterech odbitkach. Na jednej odbitce pokwituje nam placówka wypożyczająca biblioteczkę jej odbiór. Odbitka ta ma wartość dokumentu i pozostaje w teczce centrali. Do wykazu załącza się spis urządzeń bibliotecznych. Wykaz ten opatrzymy u góry w wyraźny kolorowy znak, na który składać się będzie sygnatura filji. w danym wypadku „7” i kolejna liczba kompletu dostarczonego dla danej filji. Przykład: Filja w miejscowości X. otrzymuje z kolei trzeci komplet książek. Wobec tego na omawianej odbitce wykazu książek zamieścimy u góry znak „7/3”.

Trzy pozostałe odbitki maszynowe spisu książek dajemy zainteresowanej filji bibliotecznej. Dwa z nich będą kolejno spełniały w filji rolę katalogów ściennych, a trzeci pozostanie w aktach filji na stałe. Ze względów praktycznych katalogi, a tem samem i spis książek, powinny być pisane tylko po jednej stronie arkusza.

Przy opracowywaniu omawianych spisów (katalogów) należy uwzględnić:

- I. Tytuł katalogu,
- II. Tytuły poszczególnych działów książek, które dla wyróżnienia należy podkreślić,
- III. Dane bibliograficzne o książkach, a mianowicie:
 1. Liczbę porządkową,
 2. Autora,
 3. Tytuł książki,
 4. Liczbę tomów,
 5. Numer inwentarzowy.

Poniżej podajemy na fig. 12 wzór katalogu ściennego, oraz formułę pokwitowania, którą wypisujemy na jednej z odbitek katalogu.

Karty manipulacyjne, które posłużyły nam do przeprowadzenia szeregu czynności związanych z kompletowaniem bibliotek, układamy w kolejności numerów inwent. w kartotece „Nieobecne” za przegródką danej filji (fig. 13). Na przegródce należy odnotować datę wysłania kompletu.

Katalog

książek kompletu wędrownego Nr. 7/3
dla Filji w Gliniku Marjampolskim.

A. Powieści i nowele.

L. p.	A u t o r	T y t u ł	Nr. inwentar- zowy
1.	Conrad J.	Sześć opowieści	526
2.	Czekalski E.	Szeroki Dunaj	311
3.	Dąbrowska M.	Ludzie stamtąd	714
4.	Dostojewski	Skrzywdzeni i poniżeni	322
5.	Farnol	Na szerokiej drodze	14
6.	Gąsiorowski W.	Huragan	33
7.	Goetel F.	Ludzkość	85
8.	Gunnarsson	Ludzie z Borg	62
9.	Hugo W.	W szponach nędzy	111
10.	Jeż T. T.	Hryhor serdeczny	385
11.	Kossowski J.	Szyb S. Nr. 4	641
12.	London J.	Biały kiel	392
13.	London J.	Zew krwi	929
14.	Łoziński W.	Oko Proroka. czyli Hanusz Bystry i jego przygody	1315
15.	Marshall E.	Wyspa fok	384
16.	Orkan W.	Opowieść o planetniku	219
17.	" W.	W roztokach	617
18.	Prus B.	Placówka	761
19.	Reymont W.	Na zagonie	533
20.	" W.	Sprawiedliwie	845
21.	Rodziewicz M.	Rupiecie	218
22.	" M.	Szary proch	675
23.	Rolland R.	Colas Breugnon	321
24.	Sewer	Na pobojowiaku	357
25.	Sewer	Matka	61
26.	Tetmajer	Na skalnem Podhalu	95
27.	Waśniewski J.	Na podszybiu	31
28.	Wiktor J.	Tęcza nad sercem	42
29.	Zeromski S.	Wierna rzeka	45
30.		Promień	320

B. Książki dla młodzieży.

31.	Amicis E.	Serce	155
32.	Bukowiecka Z.	Historja o Janku Gorniku	156
33.	Dickens K.	Dawid Copperfield	157
34.	Lyall E.	Słowik irlandzki	375
35.	Morcinek	Narodziny serca	275
36.	Schroeder H.	Orleń	95
37.	Urbanowska Z.	Róża bez kolców	570
38.	Zakrzewska H.	Zaklęty dwór	600
39.	Zaleska H.	Mieszkaniec puszczy	800
40.	Żurakowska	Roman i dziewiętnastu	701

C. Książki treści społecznej.

41.	Duszyńska M.	Alkohol nieszczęściem człowieka i narodu	75
42.	Hilarowicz A.	Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach	391
43.	Junosza-Dąbrowski	Co to jest sport?	285
44.	Kacprzak M.	Zdrowie w chacie wiejskiej	368
45.	Nowicki W.	O chorobach zakaźnych	999
46.	Progulski	Higjena niemowląt	875
47.	Sabatowski	O gruźlicy	411
48.		Szkoła Junaka. Walka. Nauka służby. Wychowanie fizyczne	970
49.	Umiasztowski	Wśród trujących mgieł	40
50.	Zaleska	Krótki podręcznik pływania	51

Na egzemplarzu, który posłuży jako pokwitowanie z odbioru, umieścimy dodatkowo:

Niniejszem potwierdzam, iż odebrałem 1 szafkę biblioteczną, zawierającą wyszczególnione powyżej książki w tomach oprawnych, oraz wyposażoną w wymienione na „spisie” urządzenia biblieczne.

Uwagi przy odbiorze:

Gorlice, dnia 19 .. r.

Adres Biblioteki:

Podpis bibliotekarza Filji:

Uwagi przy zwrocie do Centrali:

Podpis bibliotekarza Centrali:

Fig. 12.

Ewidencja filij.

Ewidencję filij można prowadzić na kartkach według poniższego wzoru (fig. 14).

Tu winny być wyszczególnione dokładne dane o adresie i przynależności organizacyjnej filji. Rubryki podane w fig. 14, z wyjątkiem pierwszej i drugiej, t. j. „komplet został zamówiony i wysłany“, wypełnia się każdorazowo po powrocie biblioteczki do centrali. Wychodzimy z założenia, że centrala bibliotek wędrownych powinna posiadać dokładne dane statystyczne, dotyczące nie tylko księgozbioru, ale również i czytelników i poczytności książek. Kartoteka powyższa pozwoli na grupowanie potrzebnych danych dla każdej poszczególniej filji. Na podstawie tych kart uzyskamy bez trudu wierny obraz pracy każdej filji, od początku jej istnienia. Jedna kartka według powyższego wzoru wystarczy na kilka lat. Po wyczerpaniu rubryk przypomniemy

7. Glinik Marjampolski.

D a t a		D a t a		D a t a	
wysłania	zwrotu	wysłania	zwrotu	wysłania	zwrotu
12. XI. 33	5. II. 34				
7. II. 34	15. VI. 34				
15. IX. 34					

Fig. 13.

do starej karty nowy formularz. Na podstawie tych kart opracowuje centrala sprawozdania roczne.

Zebrane dane mogą także posłużyć jako materiał do wykresów i t. d.

Odnosnie do sprawozdań i statystyki z akcji bibliotek ruchomych należy przyjąć zasadę, że przedkłada je władzom zwierzchnim centrali i innym władzom (szkolnym) tylko sama centrala, a nie filje.

Wypożyczenie filji biblioteczej.

Oprócz kompletu książek i katalogów otrzymują filje karto-tekę na pomieszczenie kart czytelnika i kart książek będących w obiegu. W szafkach o nowej konstrukcji (fig. 15 a) znajduje się szufladka, umieszczona wewnątrz i specjalnie na ten cel przeznaczona, w której w odpowiednich przegródkach, znajdują pomieszczenie wspomniane karty.

Pozatem otrzymują filje:

- a) Spis urządzeń bibliotecznych;
- b) Wskazówki dla bibliotekarza filji;
- c) Regulamin dla czytelników;
- d) Druki do sprawozdania statystycznego.

Poniżej podaje się dla przykładu wzory powyższych załączników, opracowane na podstawie wzorów Poradni Biblioteczej w Warszawie.

11. Jedno pudełko pluskiewek.
12. Jedna tubka kleju krochmalnego.
13. 1 paczka pasków papierowych do podklejania kartek wypadających.
14. 1 rolka papieru gumowanego do podklejania kartek rozerwanych.
15. 1 paczka kartek dla czytelników do zapisywania życzeń.

Wskazówki dla bibliotekarza filii.

I. Opis biblioteki:

1. Biblioteka ruchoma zawiera ... dzieł ... tomów (woluminów), t. j. jednostek oprawnych.
2. Księgozbiór składa się z ... dzieł z zakresu literatury pięknej i ... dzieł literatury popularno-naukowej. Literatura piękna obejmuje: powieści historyczne, obyczajowe, religijne, przygody i podróże, baśnie. Literatura popularno-naukowa obejmuje: książki z dziedziny rolnictwa, hodowli, ogrodnictwa, higieny, krajoznawstwa, historii i zagadnień społeczno-oświatowych¹⁾.
3. O składzie biblioteczki informuje ścienny katalog działowy, rozbitý na dwie główne grupy: A) literaturę piękną i B) literaturę popularno naukową²⁾. W katalogach podana jest krótka charakterystyka przy tych książkach, których tytuł niedostatecznie wyjaśnia ich treść. Przy nazwiskach autorów obcych podana jest w opisie prawidłowa ich wymowa.
4. Książki numerowane są na grzbiecie i na odwrotnej stronie karty tytułowej w otoku stempla. Książki popularno-naukowe posiadają pod numerem na grzbiecie kreskę poziomą.

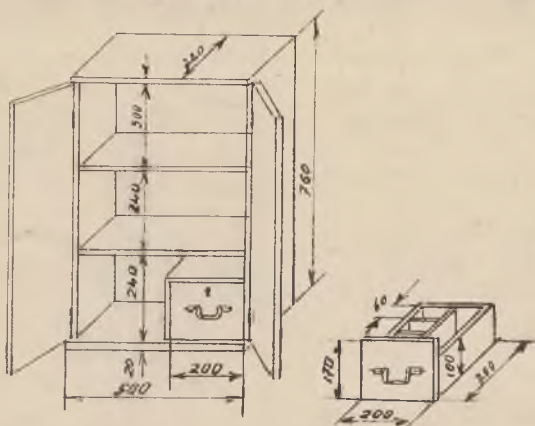

Fig. 15.

II. Czynności kierownika biblioteczki.

1. Biblioteczkę wypożyczono na ... miesięcy.
2. Kierownik biblioteczki:
 - a) po otrzymaniu szafki, sprawdza jej zawartość według załączonego spisu i podpisuje go; odnotowując ewentualne uwagi. Jeden egzemplarz potwierdzenia odbiorca zwraca do centrali, drugi zatrzymuje dla siebie.
 - b) Ogłasza dni i godziny wypożyczania (co najmniej 2 dni w tygodniu). Pożądane, by jeden z dni przypadał na niedzielę w godzinach południowych lub po nabożeństwie.

¹⁾ W redakcji uwzględnia się potrzebną ilość dzieł.

²⁾ W redakcji uwzględnia się potrzebną ilość grup.

4. Przy wypożyczaniu książek prowadzi się podwójną kontrolę: czytelnika i książki. (Pierwsza mówi, jaką książkę ma dany czytelnik, druga — u kogo znajduje się książka, o ile jej nie ma na półce). Na karcie czytelnika (fig. 16) zapisuje się numer książki i datę wypożyczenia, na karcie książki (fig. 11) numer czytelnika i datę wypożyczenia. Po zwrocie książki na karcie czytelnika i na karcie książki odnotowuje się datę zwrotu. Karty książek wypożyczonych i karty czytelnika powinny leżeć w szufladce w porządku ich numerów. Na kartach należy pisać ołówkiem atramentowym, dobrze zaostrozonym, wyraźnie lecz drobno. Jeden wiersz powinien wystarczyć na jedno wypożyczenie.
5. Bibliotekarz winien pilnować, aby książki zwracano w terminie, wyznaczonym przez regulamin. W tym celu winien przejrzeć co tydzień karty czytelnika, sprawdzić daty wypożyczenia i starać się odebrać jak najprędzej książki przetrzymne.
6. Książki przy wypożyczaniu należy owijać w papier. Przy odbieraniu książki od czytelnika, należy obejrzeć, czy książka nie została uszkodzona, wklejać od razu wypadające kartki i wycierać dopiski. Czytelnik, który książkę zgubił lub zniszczył zupełnie, powinien zwrócić jej wartość. Czytelnikowi, który niszczy książki rozmyślnie, można odmówić prawa dalszego wypożyczania, zupełnie lub na pewien czas.
7. Na wszystkie wpływy pieniężne należy wydawać kwity, których grzbiety należy przy odsyłaniu szafki zwracać wraz z gotówką do centrali (o ile centrala nie zarządzi inaczej).
8. Bezpośrednio przed zwróceniem biblioteczki do centrali należy wypełnić formularz statystyczny. W miarę możliwości należy przysyłać również spostrzeżenia o zainteresowaniach czytelników. Dobrze w tym celu notować w specjalnym zeszyciku uwagi czytelników o książkach i ich życzenia. Czytelnicy, którzyby chcieli przeczytać książki nie objęte kompletem, mogą wpisywać swe życzenia na dołączonych czystych kartkach, które kierownik biblioteczki przysyła do centrali.
9. W oznaczonym terminie należy zwrócić szafkę do Centrali wraz z całą jej zawartością, odnotowawszy w formularzu odbioru ewentualne braki lub uszkodzenia.

Regulamin dla czytelników.

1. Z biblioteki korzystać może każdy mieszkaniec (mieszkanka) wsi i najbliższej okolicy, mający ukończonych lat.....
2. Książki wypożycza się za opłatą..... — bezpłatnie.
3. Wypożyczanie książek odbywa się..... razy w tygodniu,
w od godz. do godz.
w od godz. do godz.
w od godz. do godz.
4. Osoby, chcące korzystać z biblioteki, muszą zapisać się w poczet czytelników.
5. Czytelnik może wypożyczyć jednocześnie.....
6. Książki z działu powieści można wypożyczać na 2 tygodnie, inne książki na 1 miesiąc. Na życzenie może kierownik biblioteki przedłużyć termin zwrotu. Za książki przetrzymywane bez pozwolenia kierownika, czytelnik płaci karę.....
7. Książki trzeba owijać w papier przy wypożyczaniu i odnoszeniu do biblioteki.

8. Wypożyczając książkę, trzeba ją na miejscu przejrzeć i zauważone uszkodzenia pokazać bibliotekarzowi do odnotowania. Za uszkodzenie nieodnotowane odpowiada czytelnik.
9. Za książkę zgubioną lub zniszczoną czytelnik opłaca jej wartość. Za uszkodzenia płaci karę w wysokości określonej przez kierownika biblioteki.
10. Czytelnik, niszczący umyślnie książki, lub nie stosujący się do regulaminu, może być pozbawiony prawa korzystania z biblioteki na pewien czas, lub całkowicie.

„Dobra książka jest najlepszym przyjacielem człowieka —
Należy ją szanować i obchodzić się z nią jak z przyjacielem“.

Statystyka czytelnictwa filji.

Statystykę dzienną uskutecznia bibliotekarz filji każdorazowo po zakończeniu pracy w wypożyczalni.

Arkusz statystyki dziennej wykazuje osiem rubryk (fig. 17):

W pierwszej rubryce wpisujemy datę otwarcia wypożyczalni. Rubryki 2 i 3 dotyczą czytelników, pozostałe zaś to dane o ruchu książek.

ROK:

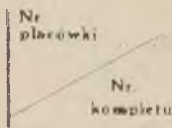
Data	W y p o ż y c z e n i a						
	Liczba czytelników	Liczba odwiedzin	Liczba wypożyczonych tomów w/g głównych działów				
			Literatura piękna		Literatura naukowa	Czasopisma	Razem
			dla młodzieży	dla dorosłych			
1	2	3	4	5	6	7	8

Fig. 17.

Z końcem każdego miesiąca podkreślimy liczby statystyczne ubiegłego miesiąca i dodamy je (z wyjątkiem rubryki 2). Otrzymane sumy przeniesiemy na arkusz statystyki miesięcznej, aby po rocznej pracy przez ponowne zsumowanie otrzymać statystykę roczną. Uzyskane dane miesięczne i roczne będą służyły tylko do użytku filji.

Arkusze statystyczne mogą być dostarczane bibliotekom w formie zeszytu na przeciąg jednego, a nawet kilku lat. Każdy zeszyt będzie się składał z pewnej ilości arkuszy do statystyki dziennej, mniejszej ilości arkuszy do statystyki miesięcznej i arkusza do statystyki za poszczególne lata.

SRRAWOZDANIE Z OBROTU KOMPLETU WĘDROWNEGO

Miejscowość Gmina Powiat

Organizacja

Adres

Uwagi:

Komplet przyjęto

„ zwrócono

Biblioteka jest czynna razy tygodniowo po godzin

Ilość dzieł w komplecie :

beletr. 0/0

nauk. 0/0

Razem

Liczby przeciętne :

Dziennie było odwiedzin

„ wypożyczono tomów

l czyt. przeczytał tomów

l tom obiegał

Ilość przeczytań :

ks. beletr. 0/0

ks. nauk. 0/0

Razem

Czytelnicy : w g wieku :

Młodzież : chłopcy 0/0

dziewcz. 0/0

Razem

Dorośli : mężcz. 0/0

kobiety 0/0

Razem

Ogółem

w/g zatrudnienia :

młodzieży kształcącej się 0/0

młodzieży innej 0/0

pracowników umysłowych 0/0

pracowników fizycznych 0/0

osób zatrudn. w gosp. dom. 0/0

osób bez określ. zajęcia 0/0

Podpis kierownika filji.

Dla centrali sporządza filja sprawozdanie z obrotu książek danego kompletu każdorazowo przy wymianie arkuszy statystycznych według następującego wzoru (fig. 18).

Żeby nie dopuścić do pomyłek w numerowaniu arkuszy sprawozdawczych byłoby wskazane, żeby rubryki pierwszej części wypełniała sama centrala przy oddawaniu kompletu do użytku filji.

Powrót bibliotek wędrownych do centrali.

Każdy komplet, wracający do centrali, rozdzielamy na oddzielne książki.

Przy pomocy kart manipulacyjnych, ułożonych obecnie w kolejności numerów inwentarzowych odszukujemy karty książki centrali w kartotece z napisem „w obiegu”. Wyjmujemy następnie ze skrzynki każdą książkę, sprawdzamy jej poczytność i przenosimy liczbę jej wypożyczeń na odpowiednią kartę książki centrali. Ostatnią zapisaną rubrykę na karcie książki (wzór 11) podkreślamy, ażeby w ten sposób uzyskać orientację w poczytności tej samej książki w innej filji. Wobec tego, że sumę przeczytań przenosimy każdorazowo na kartę książki centrali, zbytecznem jest przechowywanie zużytych kart książek.

Wydawać by się mogło, że wykonując wyżej wymienioną pracę centrala powtarza czynności raz już wykonane w filji. Istotnie, globalne dane dotyczące obiegu książek zostały przekazane przez filję centrali. Brak nam jednak danych dotyczących obiegu poszczególnych książek; dane te są nam konieczne potrzebne dla zorientowania się, które książki cieszą się największą poczytnością w danym środowisku. Wiadomości te stanowią podstawę pracy bibliotekarza przy doborze książek do następnego kompletu.

W trakcie tej pracy przeglądamy szczegółowo każdą książkę i przeprowadzamy natychmiast drobne poprawki introligatorskie (podklejenie wypadających kartek i t. p.).

Karty numerowe wracają do kartoteki „obecne”. Karty manipulacyjne ułożone działami wracają również na swoje miejsce do kartoteki manipulacyjnej. Na przegródce (fig. 13) odnotujemy datę zwrotu kompletu.

Na podstawie arkusza statystycznego filji (fig. 18) wypełnia centrala kartę ewidencyjną filji (fig. 14).

Kartoteki.

Nie będzie również obojętną sprawa właściwego zaprojektowania kartotek, które ze względu na znaczną ilość kart katalogowych muszą się znajdować w centrali bibliotek wędrownych.

Pojedyncze kartoteki z przykrywką, kształtu podłużnego, są niepraktyczne. Ustawienie tych kartotek w jednym szeregu obok siebie zajmuje dużo miejsca, zaś układanie jednego pudełka

na drugim daje wprowadzić pewną oszczędność miejsca, ale jest niewygodne.

Najwłaściwszem rozwiązaniem tej sprawy, to jedna, duża kartoteka drewniana o szeregu szufladek, ustawionych piętrami jedne na drugich, na wzór urządzeń w sklepach kolonialnych. Rozrost księgozbioru biblioteki pociągnie za sobą rozbudowę kartoteki. Jeżeli nie chcemy psuć wyglądu zewnętrznego kartoteki dodawaniem oddzielnych szufladek, najlepiej będzie użyć szafki, złożonej z oddzielnych pięter (fig. 19). W razie rozbudowy biblioteki dodamy kartotece nowe piętro, nakładając je od góry.

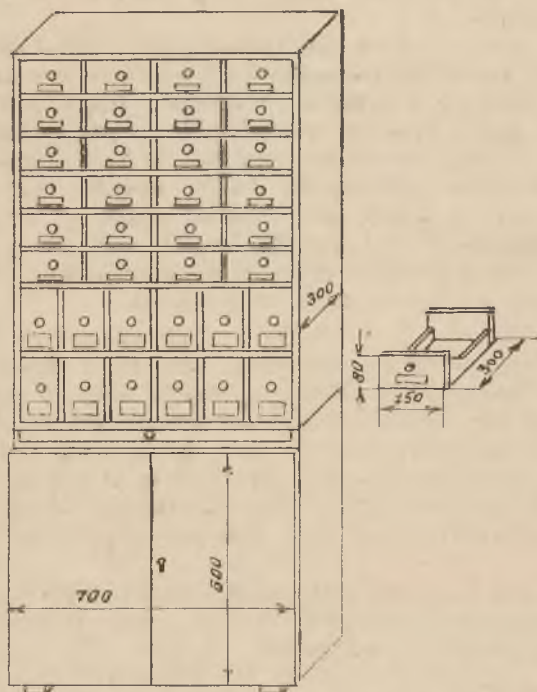

Fig. 19.

Najniższą częścią kartoteki według fig. 19 jest szafka wysokości mniej więcej 40 cm., przeznaczona na pomieszczenie segregatorów, przechowywanie pokwitowań z odbioru książek i t. p.

Przy wyłącznem użyciu kartek o znormalizowanym formacie międzynarodowym będziemy mieli do czynienia z jednym tylko wymiarem kartotek, których szerokość zależnie od tego, czy karty zajmą w kartotece swe miejsce w pozycji leżącej, albo stojącej będzie wynosiła 7 i pół albo 12 i pół cm. Długość pudełka kartoteki nie powinna przekraczać 30 cm. Jak już nadmieniałam, kartotekom najlepiej nadać kształt szufladek (fig. 19) o mocno skrojonych ściankach bocznych. Ponadto umieszcza się w szuflad-

kach przeznaczonych na kartki katalogu alfabetycznego i działowego pręt metalowy dla unieruchomienia kartek. W szufladkach przeznaczonych dla katalogów manipulacyjnych i numerowych karty są umieszczone wolno.

Poszczególne piętra szafki kartotekowej przeznaczymy, idąc od dołu ku górze, w następujący sposób:

- 1) pomieszczenie na karty książki centrali;
- 2) katalog manipulacyjny;
- 3) katalog alfabetyczny i działowy.

Zależnie od ilości dzieł posiadanych przez centralę przeznaczamy na poszczególne rodzaje kart katalogowych jedno względnie dwa piętra. Etykiety umieszczone na zewnętrznej ścianie kartoteki będą nas informować o zawartości danej szufladki. Dla lepszej orientacji sporządzamy etykiety w dwu kolorach. Na jednych umieszczamy napis „obecne“ i umieszczamy je na tych szufladkach, w których znajdują się karty książek centrali, albo manipulacyjne, książek obecnych w bibliotece.

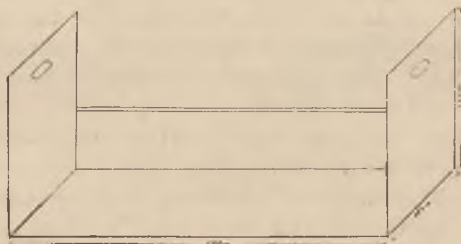

Fig. 20.

Napis „w obiegu“ umieszczamy na etykietkach koloru odmiennego, przeznaczonych na pomieszczenie kart książek wypożyczonych z centrali. Etykiety na kartotekach katalogów alfabetycznego i działowego nie muszą się różnić w kolorach, gdyż nie odgrywają one poważniejszej roli przy zestawianiu kompletów. Projekt kartoteki na fig. 19 jest dostosowany do potrzeb centrali posiadającej 10.000 tomów.

Niewiele napozór znaczącem a jednak wielkiem ułatwieniem w pracy w bibliotece są małe łatwo przenośne półeczki. Półeczki wykonane z cienkich deszczulek długości 50 — 60 cm., szerokości 15 cm., a wysokości 25 cm. (fig. 20) służą do prowizorycznego ustawiania tych książek, które są nam potrzebne w czasie katalogowania książek, bądź innej pracy. W miarę potrzeby układamy na biurku półeczki, jedną na drugiej. Posługując się wspomnianymi półeczkami unikniemy nieładu, jaki się nieraz wkrada w razie konieczności wykonania większej pracy przy katalogowaniu, zestawianiu kompletów i t. p.

Pow. Biblioteki Centralne T. S. L.

Zgodnie z uchwałą walnego zjazdu delegatów T. S. L. w Tarnopolu w 1933 r. Zarząd Główny T. S. L. przystąpił w roku 1934 do zorganizowania powiatowych central bibliotecznych we wszystkich miastach powiatowych Małopolski.

Dotychczas sprawa powiatowych central bibliotecznych nie była jednolicie traktowana w poszczególnych powiatach. W niektórych miastach powiatowych istniały centrale, posiadające kilkadziesiąt bibliotek ruchomych, podczas gdy w innych powiatach albo tych central wogóle nie było, albo też miały niewielką ilość bibliotek. Takie np. Koła T. S. L. w Tarnowie, Tarnopolu lub Koło I. T. S. L. w Krakowie posiadały bibliotek ruchomych blisko setkę, a szereg Kół T. S. L., przeciętnie zamożnych, posiadał ich 20 do 30.

Centrale te naogół nie były planowo zorganizowane. Wewnętrzna ich organizacja pozostawiała niejedno do życzenia.

Wykonując tedy uchwałę walnego zjazdu Zarząd Główny T. S. L. musiał przeprowadzić z jednej strony reorganizację istniejących central, a z drugiej strony stworzyć centrale we wszystkich tych powiatach, w których ich nie było.

Przy organizacji powiatowych bibliotek centralnych T. S. L. wykorzystano oczywiście dotychczasowe doświadczenia zebrane przy wypożyczaniu bibliotek ruchomych. Doświadczeń tych nie będziemy szczegółowo opisywać; wystarczy jeśli stwierdzimy, że między nimi było wiele smutnych doświadczeń, zwłaszcza jeśli chodzi o przestrzeganie regulaminu i terminów zwrotu przez różne organizacje, które korzystały z pomocy T. S. L.

Jakież są zasady nowej organizacji powiatowych bibliotek centralnych T. S. L.?

Nowa organizacja powiatowych central bibliotecznych zerwała przede wszystkim z dotychczasową niezmiennością składu poszczególnych bibliotek ruchomych. Na miejsce oddzielnych kilkunastu, czy kilkudziesięciu biblioteczek w powiecie, stworzono wspólną bibliotekę powiatową, z której każdorazowo wybiera się komplet książek.

Jeżeli chodzi o wewnętrzną organizację powiatowych central bibliotecznych, inną formę wybrała Sekcja Wschodnia Zarządu Głównego T. S. L. we Lwowie, inną Wydział Ścisły Zarządu Głównego T. S. L. w Krakowie. Na terenie podległym Sekcji Wschodniej Zarządu Głównego zastosowano schemat organizacyjny wypożyczalni z księgozbiorem ruchomym, wprowadzony przez Bibliotekę Publiczną m. st. Warszawy dla swych filij, a opisany przez p. A. Stańczakównę w broszurze p. t. "Wypożyczalnia z księgozbiorem ruchomym".

Wydział Ścisły Zarządu Głównego T. S. L. kierując się doświadczeniami biblioteki powiatowej w Będzinie wybrał inny system organizacji. Artykuł p. G. Wróblówny opisuje organizację powiatowej biblioteki centralnej, wprowadzoną przez T. S. L. na terenie Małopolski Zachodniej.

Przy tworzeniu powiatowych central bibliotecznych T. S. L. należało uwzględnić odmiennosć warunków na terenie Małopolski Zachodniej i Wschodniej. To też szereg spraw inaczej rozstrzygnięto na każdym z tych terenów. W dalszym ciągu niniejszego artykułu zostaną omówione niektóre zasady organizacji i działalności powiatowych central bibliotecznych, **przyjęte na terenie Wydziału Ścisłego Zarządu Głównego T. S. L., tj. Zachodniej Małopolski.**

Przedewszystkiem jak określono cel powiatowych bibliotek centralnych T. S. L.?

Cel ten wiąże się ściśle z ogólnym programem bibliotecznym T. S. L. Program ten przewiduje stworzenie sieci bibliotecznej na wzór sieci, przewidywanej przez projekt ustawy bibliotecznej. Zgodnie z wytycznymi tego projektu sieć stałych bibliotek T. S. L. powinna objąć wszystkie miasta, miasteczka, osady liczące ponad 2000 mieszkańców i siedziby gmin zbiorowych. Inne miejscowości mogą korzystać z bibliotek ruchomych T. S. L. Opiekę nad każdą stałą biblioteką T. S. L. sprawuje miejscowe Koło T. S. L. Jeżeli w jakiejś miejscowości nie ma Koła T. S. L., to zakłada się je równocześnie ze stałą biblioteką. W okresie początkowym istnienia nowej stałej biblioteki, może ona korzystać z pomocy biblioteki powiatowej, wypożyczając komplety książek na pewien okres czasu.

Drugim zadaniem powiatowych central jest wypożyczanie bibliotek ruchomych wszystkim tym miejscowościom, w których nie ma warunków do stworzenia bibliotek stałych.

W procesie rozbudowy sieci bibliotecznej będzie się oczywiście uwzględniać najpierw te ośrodki, w których powinna powstać stała biblioteka T. S. L., a następnie w miarę zapasu książek, pozostałe miejscowości.

Powiatowe biblioteki centralne T. S. L. istnieć będą obok miejskich bibliotek T. S. L., przeznaczonych dla mieszkańców miasta powiatowego.

Przyjmując powyższy plan organizacyjny Zarząd Główny T. S. L. pragnie dostosować się o ile możności jak najbardziej do wymogów projektu ustawy bibliotecznej tak, aby w razie wejścia w życie ustawy, sieć bibliteczna T. S. L. mogła się stać siecią ustawową, po odpowiedniem porozumieniu się z zainteresowanymi samorządami.

Dalsze pytanie: **kto będzie wypożyczał** komplety z powiatowej biblioteki centralnej T. S. L.?

Rozstrzygając to zagadnienie Wydział Ścisły Zarządu Głównego T. S. L. kierował się dwoma zasadami:

1) Każda biblioteka T. S. L. jest publiczną i dostępną każdemu stałemu mieszkańcowi danej miejscowości.

2) T. S. L. może odpowiadać za całość organizowanej przez siebie sieci bibliotecznej tylko wtedy, gdy każda biblioteka będzie w administracji lokalnej placówki T. S. L., tj. koła lub czytelnia T. S. L. istniejącej w danej miejscowości.

Dlatego też przyjęto zasadę, że pierwszeństwo w korzystaniu z powiatowych bibliotek centralnych T. S. L. mają istniejące i powstające Kola i Czytelnie T. S. L.

Jeśli chodzi o miejscowości, w których niema placówki T. S. L., to do czasu jej powstania tylko kierownictwo miejscowej szkoły powszechnej może wypożyczać biblioteki wędrownie z powiatowej centrali.

Zerwano więc z możliwością wypożyczania bibliotek placówkom różnych organizacyj. Stało się to z następujących powodów: 1) poszczególne organizacje społeczne mają zwyczaj wypożyczania książek tylko swym członkom, 2) zazwyczaj nie stosują się do regulaminu i bibliotek nie zwracają, starając się wejść w ich stałe posiadanie przez „zasiedzenie“ biblioteki, 3) nie troszczą się o finansową stronę akcji bibliotecznej, lub, jeśli jest przeciwnie, dążą do stworzenia własnej biblioteki, która później jest przeszkodą przy budowie jednolitej sieci bibliotecznej, 4) wobec skromności środków, jakimi dysponują centrale i wielkości zapotrzebowania poszczególnych organizacyj. Gdyby T. S. L. zechciało zaspokoić to zapotrzebowanie, musiałoby zrezygnować z wszelkich ambicji stworzenia prawidłowej sieci bibliotecznej.

Przyjmując powyższą zasadę, pozostawiono na uboczu sprawę zasilania istniejących już tu i ówdzie bibliotek, nie należących do T. S. L., oraz łączące się z tem zagadnienie komasacji różnych bibliotek pod firmą T. S. L.

Do zagadnień tych T. S. L. ustosunkuje się pozytywnie, skoro zakończy proces wewnętrznej organizacji central i gdy będzie można się zorientować dokładnie w możliwościach każdej centrali i potrzebach terenu. Dążeniem T. S. L. jest postawienie Powiatowych Centralnych Bibliotek T. S. L. na takim poziomie, ażeby mogły spełnić wszystkie te zadania, które przewiduje projekt ustawy bibliotecznej dla bibliotek powiatowych.

Przechodząc do sprawy utworzenia księgozbiorów powiatowych, to powstaną one z książek: 1) należących do istniejących dotychczas bibliotek ruchomych T. S. L. na terenie danego powiatu, 2) z książek wyłączonych z miejskich bibliotek T. S. L., 3) dotacji książkowej Zarządu Głównego T. S. L., 4) innych źródeł lokalnych.

Jeśli chodzi o książki, wyłączone z miejskich bibliotek T. S. L., a włączone do bibliotek powiatowych, to powinny to być wyłącznie książki, które stopniem trudności i swym tematem

nie wykraczają poza możliwości rozumienia i zainteresowania wiejskiego czytelnika. Wybór tych książek przeprowadza się więc z odpowiednią ostrożnością.

Dla przyszłości powiatowych central bibliotecznych T. S. L. ważnem jest należyte rozwiązanie sprawy podstaw finansowych dalszego ich rozwoju. Bez zapewnienia dostatecznych dochodów każdej centrali nie może być mowy o spełnieniu przez centralę jej zadań.

Źródła dochodów powiatowych bibliotek centralnych Towarzystwa Szkoły Ludowej przewiduje się następująco:

- 1) opłaty placówek za wypożyczone biblioteki ruchome;
- 2) zasiłki w gotówce i książkach ze strony miejskich kół T. S. L. w powiecie;
- 3) zasiłki w książkach ze strony Zarządu Głównego T. S. L.;
- 4) subwencje władz samorządowych.

Tylko przy równomiernem wyzyskaniu wszystkich tych źródeł można liczyć na pomyślny rozwój central.

Najślabszym z wymienionych źródeł są opłaty placówek. Atoli jest to najnaturalniejsze źródło, które powinno być stopniowo coraz bardziej wyzyskiwanem. Będzie to możliwem tylko wtedy, jeżeli w sposób zdecydowany zerwie się z zasadą filantropji oświatowej i jeżeli poczynając od opłat najskromniejszych będzie się stopniowo przechodzić do opłat, pokrywających przynajmniej kosztu zakupu nowych książek. Źródło to powinno z każdym rokiem dawać większe dochody.

Wysokość opłat za wypożyczanie bibliotek ustala dla każdego powiatu Zarząd Powiatowy T. S. L. lub Zarząd Koła Tow. Szkoły Ludowej w siedzibie danego powiatu, który prowadzi daną centralę. Przy ustaleniu opłat bierze się pod uwagę warunki gospodarcze danego powiatu. Od normalnej opłaty miesięcznej możliwe są indywidualne zniżki, zależnie od poziomu zamożności i wyrobienia kulturalnego mieszkańców wsi, która wypożycza bibliotekę. Tak np. dla wsi, w których czytelnictwo jest jeszcze nierozbudzone, trzeba będzie prawie z reguły udzielać zniżek.

Utrzymanie powiatowych bibliotek centralnych T. S. L. na właściwym poziomie, będzie wymagać od bibliotekarzy należytego przygotowania bibliotecznego, zamiłowania i odpowiedniej ilości wolnego czasu.

Organizacja wewnętrzna centrali jest tego rodzaju, iż nieprzygotowany dyletant nie będzie jej mógł należycie prowadzić. I to nie tylko ze względu na trudności techniki bibliotecznej. Obok zagadnienia technicznego jest jeszcze ważne zagadnienie kierowania rozwojem bibliotekarstwa w powiecie. Bibliotekarz powiatowy powinien być fachowym doradcą dla wszystkich bibliotekarzy w powiecie, organizatorem propagandy czytelnictwa, a często też i kierownikiem (a conajmniej doradcą) grup samokształceniowych.

Dlatego też ogromnie ważnem zagadnieniem jest należyte przygotowanie bibliotekarzy powiatowych. Nie wystarczą do tego krótkie kilkudniowe konferencje, od których Zarząd Gł. T. S. L. rozpoczynał organizację powiatowych bibliotek centralnych TSL. Znaczenie tego zagadnienia doceniło Należycie Kuratorium Okręgu Szkolnego w Krakowie, które przychodzi z dużą pomocą organizując w najbliższym czasie dłuższy kurs dla bibliotekarzy powiatowych.

Prowadzenie biblioteki powiatowej, zwłaszcza w okresie organizacji, będzie wymagać od bibliotekarza dużej ilości wolnego czasu. Najlepiej byłoby, gdyby przy każdej większej bibliotece powiatowej mógł być stały bibliotekarz płatny, któryby nie tylko prowadził bibliotekę pod względem wewnętrznej organizacji, ale także bardzo energicznie czuwał nad przestrzeganiem przez placówki regulaminu, zwłaszcza, jeśli chodzi o termin zwrotu wypożyczonych bibliotek.

Zarząd Główny T. S. L. spodziewa się, że zainteresowane samorządy powiatowe dopomogą Towarzystwu, jeśli chodzi o utrzymanie fachowych choćby najskromniej, ale przecież płatnych bibliotekarzy.

Dla należytego funkcjonowania powiatowych bibliotek, koniecznem jest podniesienie poziomu bibliotekarzy przy Kołach i Czytelniach T. S. L. W tym celu potrzeba będzie przeprowadzać systematycznie kilka razy w roku konferencje kilkogodzinne dla bibliotekarzy, ażeby stale odświeżać i uzupełniać ich wiadomości bibliotekarskie. Konferencje te powinni przeprowadzać w przyszłości bibliotekarze powiatowi według gmin zbiorowych lub jeszcze większych rejonów.

Pozostaje zagadnienie doboru książek przy zakupie. Decydującą rolę będą tu odgrywać w przyszłości obserwacje bibliotekarza nad poczytnością poszczególnych książek, co obecnie będzie możliwem dzięki zapiskom na t. zw. kartkach książki. Na podstawie tych obserwacyj bibliotekarz powiatowy będzie przedstawiał swoje propozycje co do zakupu nowych książek. Propozycje te będzie rozstrzygać komisja biblioteczna przy Zarządzie Powiatowym T. S. L. lub Zarządzie Koła T. S. L., prowadzącego powiatową bibliotekę centralną T. S. L.

Dla sprawnego wprowadzenia w życie nowej organizacji powiatowych bibliotek centralnych T. S. L. i dla utrzymania w korbach regulaminów wszystkich ich filij potrzeba będzie przez kilka lat dużego wysiłku i energii bibliotekarzy powiatowych. Społeczeństwo nasze bowiem nie jest przyzwyczajone do ścisłego przestrzegania przyjętych na siebie zobowiązań.

Zarząd Główny T. S. L. ufa, że bibliotekarze powiatowi, przy pomocy władz szkolnych i administracyjnych zdobędą się na konieczny wysiłek i energję i że w ciągu kilku lat powiatowe centralne biblioteczne T. S. L. wejdą na drogę normalnego rozwoju

Kursy korespondencyjne z oświaty pozaszkolnej.

Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny organizuje kurs, którego zadaniem jest dać całokształt wiadomości niezbędnych w pracy działacza społeczno-kulturalnego. Forma kursu korespondencyjnego jest czemś nowem i właśnie przez swą nowość może nasuwać pewne zastrzeżenia. I dlatego przedewszystkiem nad formalną stronę tego kursu musimy się nieco zatrzymać.

Pracownik oświatowy staje dziś nieustannie wobec konieczności systematycznego doksztalcania się, ugruntowywania posiadanych wiadomości i zdobywania nowych. Przeobrażenia życia współczesnego stawiają przed oświatowcem wciąż nowe zagadnienia, do których musi się jakoś ustosunkować. Zagadnienia te odnoszą się zarówno do metodyki pracy i do jej form organizacyjnych, jak i do treści pracy, wypływają z konieczności orjentowania się w całokształcie spraw dzisiejszego życia społecznego. Pracownik społeczno-oświatowy nie może być ciasnym specjalistą, nie może być człowiekiem oderwanym od życia, musi w tem życiu tkwić mocno, musi posiadać możliwie pełny obraz jego spraw i zagadnień. Są to rzeczy najzupełniej oczywiste i ogół pracowników społeczno-oświatowych zdaje sobie z nich sprawę doskonale. Na tem tle wyrasta dążenie do systematycznego doksztalcania się, do zdobywania na tej czy na innej drodze odpowiedniej wiedzy.

Najbardziej rozpowszechnioną postacią doksztalcania się są mniej lub też bardziej krótkotrwałe kursy organizowane bądź przez władze oświatowe, bądź też przez organizacje i zrzeszenia społeczne oświatowo-kulturalne. Kursy te naogół spełniają swą rolę, jednakże w ogromnej większości nie mogą jej spełniać w całej pełni. Przedewszystkiem są one krótkotrwałe. W najlepszym razie skupiają uczestników na przeciąg kilku tygodni, które są wypełnione przez wykłady i zajęcia, podające w sposób niekiedy fragmentaryczny masy wiadomości z różnych dziedzin. Najlepsze kursy odgrywają rolę dostarczycieli bodźców umysłowych, dają uczestnikom plan i perspektywy przyszłej pracy i skłaniają ich w ten sposób do dalszej pracy samokształceniowej. Kursy następnie mają tę stronę słabą, że odrywają bądźco bądź uczestników od ich pracy codziennej i stąd skargi na nadmiar kursów nie są zjawiskiem odosobnionem. W każdym razie najlepszy kurs jest tylko punktem zaczepienia i podstawą dla dalszej pracy: wysiłek w niego włożony przynieść może rezultaty tylko wtedy, gdy i po kursie praca będzie nadal kontynuowana.

Dorywezość kursów, konieczność dla uczestników oderwania się na czas pewien od innych zajęć — wszystko to razem jest słabą stroną tak bujnie rozwijającej się akcji kursowej. Dochodzą do tego i znaczne koszta związane z organizacją i prowadzeniem kursu. Na tem tle wyrosła koncepcja stworzenia kursu, który

w sposób bardziej systematyczny niż kursy żywe, a zarazem taniej, mógł się przyczyniać do szkolenia bardzo szerokich rzesz pracowników oświatowych. Byłby to kurs korespondencyjny.

Oczywiście kursy korespondencyjne mają swoje słabe strony i w żadnym wypadku nie mogą one całkowicie zastąpić kursów żywych, których ogromną wartością jest właśnie to, że bezpośrednio skupiają przy wspólnej pracy większy zespół ludzki. Niemniej jednak kurs korespondencyjny ma swoje strony wybitnie dodatnie, które zaznaczają się szczególnie wtedy, gdy kurs taki będzie potraktowany jako uzupełnienie i rozwinięcie kursu żywego. Stąd punktem wyjścia byłyby tu krótkotrwałe kursy żywe, które wprowadzałyby uczestników w problematykę zagadnieniową oraz dawały najogólniejsze wytyczne pracy. Kurs korespondencyjny, obliczony na dłuższy przeciąg czasu, nakładający na uczestników obowiązek czynnej pracy w postaci opracowywania pewnych tematów, dałby materiał i metodę dla pracy nad sobą, dla najszerszej pojętego samokształcenia. Oczywiście takie połączenie kursu żywego z korespondencyjnym byłoby najidealniejszym postawieniem sprawy.

Niemniej jednak kurs korespondencyjny sam przez się — niezwiązany z kursem żywym — może dać bardzo wiele. Dostarcza więc on znaczną sumę wiadomości, wprowadza ciągłość pracy, daje jej metodę i kierownictwo. Co najważniejsze umożliwia pracę nad sobą, zapewniając pracownikowi owocność jej rezultatów, a nawet korzystanie z kursu w całości czy z pewnych jego fragmentów, bez obowiązku opracowywania podawanych tematów, daje pracownikowi oświatowemu poważny materiał wiadomości, którym z korzyścią może się posługiwać. Sam zresztą kurs pomyślany jest w ten sposób, że może być traktowany bądź jako lektura bądź jako systematyczna praca samokształceniowa pod kierownictwem Powszechnego Uniwersytetu Korespondencyjnego. Wynika to z konstrukcji kursu.

Na kurs składa się 20 oddzielnych książeczek, z których każda traktuje jakieś oddzielne zagadnienie. Każda książeczka zaopatrzona jest w arkusze podające tematy zadań do opracowania oraz wskazówki metodyczne. Za niewielką opłatą prace uczestników będą kontrolowane i omawiane przez Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny. Kto nie będzie chciał korzystać z nauczania korespondencyjnego temu będzie musiała wystarczyć sama lektura książeczek. Oczywiście do każdej książki dołączona zostaje szczegółowa bibliografia przedmiotu. Stałem bowiem nastawianiem kursu jest to, by mógł on służyć uczestnikom za punkt wyjścia do dalszego pogłębiania swej wiedzy.

Jest rzeczą zrozumiałą, że książki liczące od 3 — 8 arkuszy druku nie mogą wyczerpywać całej wiedzy z danej dziedziny. Będą one jednak w każdym razie dawały pełną problematykę przedmiotu i w formie syntetycznej, ujmą to, co jest najistotniejszym materiałem informacyjnym. W całości więc otrzyma się

systematyczne zestawienie zagadnień i wiadomości, podstawowych dla teorii i praktyki pracy oświatowej.

Takie są najogólniejsze założenia kursu korespondencyjnego dla pracowników oświatowych organizowanego przez Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny. Podajemy teraz bardziej szczegółowe dane, które do niego się odnoszą.

Książki dostarczone będą w odstęgach miesięcznych tym uczestnikom, którzy zaprenumerują całe wydawnictwo. Poszczególne książki będą do nabycia w handlu księgarskim lub bezpośrednio w P. U. K. W tym wypadku cena ich będzie wyższa. Oczywiście, jeśli chodzi o pracowników oświatowych, to najbardziej wskazane jest, by zapisywali się na całość lub przynajmniej na jedną grupę książek, stanowiącą jeden kompleks zagadnieniowy. W prenumeracie cena poszczególnej książki nie będzie przekraczać 3 zł.

Do każdego tomiku dołączony będzie jak mówiliśmy arkusz, zawierający wskazówki metodyczne oraz tematy referatów do samodzielnego przepracowania. Tematy te wynikać będą z treści książek i opracowywanie ich będzie się musiało na niej oprzeć. Przepracowane tematy należy odsyłać do P. U. K., który za opłatą 2.50 zł. od referatu, poprawi je, omówi, poda odpowiedzi na wysunięte zagadnienia i odeśle z powrotem. Koszta przesyłki spadają na uczestników kursu.

Oczywiście każdy uczestnik kursu ma prawo zawsze zwracać się do P. U. K. ze wszelkimi pytaniami odnośnie metody i techniki pracy, może zgłaszać swe uwagi na temat tomów, może prosić o rozpatrzenie nasuwających mu się wątpliwości itd. Im żywszy, pełniejszy i swobodniejszy będzie kontakt korzystających z kursu Powszechnego Uniwersytetu Korespondencyjnego tem rezultaty pracy będą mogły być owocniejsze.

Jako autorów tomików P. U. K. zaprosił szereg wybitnych specjalistów teoretyków i praktyków pracy oświatowej. Dają oni gwarancję, że poziom kursów będzie wysoki i przyniesie pracownikom oświatowym prawdziwą korzyść.

Plan kursu przewiduje wydanie do końca r. 1935, 20 tomików, składających się na 4 komplekсы zagadnieniowe. Kolejność tematów w planie nie przesądza sprawy kolejności pojawiania się tomików, z których niektóre ukażą się w innym porządku, niż to przewiduje niżej załączony schemat.

1. Dzieje i założenia teoretyczne pracy oświatowej.

1. Rozwój pracy oświatowej w Polsce i zagranicą.
Kurator E. Nowicki.
2. Założenia ideologiczne ruchu oświatowo - kulturalnego.
Dr. A. Hertz.
3. Podstawy socjologiczne pracy oświatowej.
Dr. J. Chałasiński.
4. Podstawy psychologiczne pracy oświatowej.
Dr. L. Blaustein.

II. Założenia społeczno - polityczne i gospodarcze pracy oświatowej.

5. Wiadomości elementarne o państwie.
Prof. Cz. Znamierowski.
6. Samorząd a oświata.
Insp. A. Rączaszek.
7. Życie gospodarcze Polski i świata.
Nacz. A. Ivanka.

III. Założenia kulturalne pracy oświatowej.

8. Miasto i wieś w życiu Polski.
Dr. J. Chałasiński.
9. Problemy współczesnej kultury polskiej.
Wacław Kubacki.

IV. Praktyka pracy oświatowej.

10. Kierunki i formy pracy oświatowej.
Nacz. E. Popławski.
11. Państwo i społeczeństwo a praca oświatowa.
Wiz. J. Dec.
12. Administracja szkolna a praca oświatowa.
Wiz. J. Janiczek.
13. Metodyka nauczania dorosłych.
Wiz. A. Konewka.
14. Ruch społeczno - oświatowy młodzieży.
Wiz. J. Dec.
15. Świetlice (praca zbiorowa).
16. Organizacja bibliotek i czytelnictwa.
W. Dąbrowska.
J. Krukowski.
17. Samokształcenie.
Dr. W. Okiński.
18. Uniwersytety Powszechne.
Nacz. E. Popławski.
Wiz. Mierniczak.
19. Prace artystyczno - oświatowe.
Wiz. J. Cierniak.
20. Organizowanie wczasów.
C. Jaxa Bykowski.

Posiedzenie Zarządu Głównego T. S. L.

Posiedzenie Zarządu Głównego T. S. L. odbyło się w listopadzie w Krakowie pod przewodnictwem p. prezesa Ostrowskiego. W posiedzeniu wzięli udział: wiceprezes: Dr. Stefan Uhma, posłanka Marja Jaworska, Marja Bednarska, Edward Brydak, Dr. Marjan Ciechocki, Wawrzyniec Chamuła, Dr. Tadeusz Dwer-nicki, Jan Dreziński, inż. Witold Gąsiorowski, Karol Haraschin, ks. Andrzej Moliński, Dr. Joachim Namysł, **Helena Nuzikowska**, Dr. Henryk Orlński, Dr. Jan Poratyński, Dr. Bolesław Salak, Franciszek Sedlaczek, Justyn Sokulski, Dr. Józef Topolnicki, Wacław Żyborski; z Rady Nadzorczej: prof. K. Wł. Kumaniecki, Paulina Dadlezowa; Dyrektorowie biur: pp. Kazimierz Piątkowski i Franciszek Urbanczyk; Instruktorzy oświatowi T. S. L.: Byliński Lech, Jamka Marjan, Sietnicki Jan.

Przed przystąpieniem do porządku obrad poświęcił prezes T. S. L. p. Ostrowski gorące wspomnienie pośmiertne ś. p. Drowi Julianowi Gertlerowi, wieloletniemu, zasłużonemu pracownikowi i członkowi honorowemu T. S. L., oraz ś. p. Helenie Grodzickiej z Horodenki, która w testamencie ofiarowała T. S. L. połowę domu w Horodence.

Następnie przewodniczący poinformował Zarząd Główny o wynikach przeprowadzonego plebiscytu wśród Kół T. S. L. w sprawie Walnego Zjazdu, który opowiedział się prawie jedno-głośnie za tem, by Walny Zjazd tego roku się nie odbył.

Poczem zreferował p. przewodniczący sprawę porozumienia się Związku Nauczycielstwa Polskiego z Zarządem Gł. T. S. L., w myśl którego Zarząd Z. N. P. zapłaci ryczałtowo wkładki członkowskie za nauczycielstwo, należące do Kół T. S. L., a Zarządy Głównie oraz zarządy wszystkich instancyj obu organizacyj wymieniają wzajemnie reprezentantów, celem ściślejszego kontaktu w pracy oświatowej.

Po przyjęciu do wiadomości oświadczeń p. prezesa, przystąpiono do wyboru uzupełniającego nasutek ustąpienia z Zarządu Głównego p. wiceprezesa Dra Czuchajowskiego, który wniósł pisemną rezygnację z powodu złego stanu zdrowia. Wobec oświadczenia p. prezesa Ostrowskiego, że osobiście bezskutecznie w sprawie rezygnacji u p. Dra Czuchajowskiego interwenjował, zebrani przyjęli do wiadomości rezygnację i uchwalili na wniosek prezesa Ostrowskiego wyrażenie na piśmie podziękowania p. Dr. Czuchajowskiemu za owocną pracę dla Towarzystwa, z oświadczeniem, że w miarę powrotu do zdrowia każdej chwili będzie mógł p. Dr. Czuchajowski do pracy w Zarządzie Gł. powrócić.

W miejsce p. Dra Czuchajowskiego wybrano wiceprezesem T. S. L. p. Ludwika Osieckiego. W miejsce ś. p. Dra Juliana Gertlera kooptowano p. Władysława Żychowicza, a w miejsce ś. p. Franciszka Thienela przyjęto w poczet członków Zarządu Głównego p. Tomasza Malickiego z Tarnopola.

Poczem przystąpiono do rozpatrywania sprawozdań Zarządu Głównego — Wydziału Ścisłego w Krakowie i Sekcji Wschodniej T. S. L. we Lwowie za czas od 1 czerwca do 31 października. Ze sprawozdania Wydziału Ścisłego wynika, że założono 3 nowe Koła T. S. L. w Chełmku (przy fabryce Bata, pow. Chrzanów), w Łęgu (pow. Kraków) i w Babicach (pow. Biała). Koło w Chełmku jest już dziś jednym z najliczniejszych Kół TSL.

Nowe Czytelnie powstały w Rybarzowicach (pow. Biała), Izdebkach, Jabłonicy Polskiej i Witryłowie pow. Brzozów), Ostrowach Tuszowskich, Płazówce (pow. Kolbuszowa), Barcach, Dąbrowicy, Malcach, Podwolinie, Rudzie, Warchołach (pow. Nisko), Tarnawce (pow. Przeworsk), Grodzisku, Lutezy, Wysokiej, Palikówce, Pobitnem (pow. Rzeszów), Mokrzyszowie, Wielowsi, Hucisku i Chmielowie (pow. Tarnobrzeg), Czarnej (pow. Ropczyce) — razem 23 nowych Czytelń.

Prócz tego powstały dwa nowe Związki Powiatowe T. S. L., a mianowicie w Rzeszowie i w Wadowicach. W związku z tem odbyły się w obu tych miejscowościach Zjazdy Powiatowe T. S. L. Prócz tego odbył się Zjazd Powiatowy w Krakowie. W czasie Zjazdu wystawił zespół amatorski Koła T. S. L. w Prokocimiu sztukę J. Cierniaka „Franusiowa doła“ w teatrze „Bagatela“. Wreszcie odbył się doroczny Zjazd Okręgowy T. S. L. w Rzeszowie. We wszystkich tych Zjazdach brali udział przedstawiciele Zarządu Głównego. Instruktorzy T. S. L. odbyli razem 159 wyjazdów do Kół i Czytelń T. S. L.

W okresie sprawozdawczym odbyły się 4 posiedzenia Wydziału Ścisłego, 2 posiedzenia Komisyj, 3 zebrania prezydium i 1 zebranie Rady Nadzorczej.

Kontynuowano zbiórkę na fundusz doraźnej pomocy dla Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji. Z początkiem sierpnia rozpoczęto akcję pomocy dla dziatwy szkolnej na terenach dotkniętych powodzią w dostarczaniu podręczników i przyborów szkolnych. Akcja ta przyniosła bardzo korzystne rezultaty.

W okresie sprawozdawczym powstały dwa nowe przedszkola, mianowicie przy Kole w Babicach (pow. Biała), drugie zaś w Krakowie przy Kole Pań. Pozatem subwencjonował Wydział Ścisły przedszkola w Byczynie, Oświęcimiu - Barakach, Mikuszowicach i Sędziszowie oraz przyw. szkołę powszechną w Wysowej (pow. Gorlice).

W dziedzinie oświaty pozaszkolnej na uwagę zasługuje szczególnie konferencja oświatowa T. S. L. w Zakopanem, której celem było omówienie podstawowych zagadnień pracy T. S. L. i ustalenie pewnego programu działania na rok najbliższy, oraz większe zbliżenie się i wzajemne poznanie działaczy T. S. L. Referaty na konferencji wygłosili p. Dr. Czuchajowski, dyr. Urbańczyk oraz instruktorzy oświatowi: Byliński, Kawula i Marcinek.

W okresie sprawozdawczym przygotowano akcję Niedzielnych Uniwersytetów Wiejskich. Szereg konferencyj skorygował dotychczasowy program i ustalił metody nauczania. Wydział

Ścisły, chcąc przyjść z pomocą prelegentom, podjął próbę opracowania niektórych zagadnień, objętych programem wykładów N. U. W. i rozsyłania powielonych schematów pogadanek kierownikom N. U. W. dla użytku prelegentów.

W ciągu lata zostały zapoczątkowane przez Zarząd Powiatowy T. S. L. w Krakowie konferencje i Zjazdy sąsiedzkie. Pomimo robót polnych, próby te powiodły się znakomicie. Konferencje, na które zapraszano prezydja Kół i Czytelń T. S. L. danego rejonu, miały na celu omówienie rezultatów pracy z roku ubiegłego i omówienie programu na rok następny. Zjazdy sąsiedzkie, na które w gościnę do jednej Czytelni zjeżdżali członkowie z sąsiedniej lub z kilku placówek T. S. L., miały na celu wzajemne produkowanie się dorobkiem w pracach świetlicowych. Takie konferencje i Zjazdy odbyły się w Swoszowicach, Sobonowicach, Wieliczce, Mietniowie, Podborach, Modlnicy i Mogile w powiecie krakowskim i w Kętach w pow. białskim.

Związek Okręgowy T. S. L. w Nowym Sączu zorganizował 7 konferencyj rejonowych, poświęconych omówieniu pracy w Czytelniach w najbliższym roku.

W październiku odbył się Zjazd byłych słuchaczy kursów dla przodowników z terenu pow. białskiego, celem odnowienia kontaktu z uczestnikami i wciągnięcia ich do planowej pracy.

Rozpoczęto organizację Powiatowych Centrali Bibliotecznych T. S. L. W związku z tem odbyła się dwudniowa konferencja dla bibliotekarzy tych central. Dotąd dostarczono 7 pow. Centralom bibliotecznym 1.729 tomów, wartości 4.330 zł.

Sprawozdanie Sekcji Wschodniej T. S. L. wykazuje powstanie 4 nowych Związków powiatowych w Stryju, Bóbrce, Rohatynie i Tarnopolu. Prócz tego założono miejski Związek Kół T. S. L. we Lwowie. Nowe Koła T. S. L. powstały w Łupkowie (pow. Lesko), w Hnilezu Wielkim (pow. Zbaraż) i w Korolówce (pow. Horodenka). Lustracyj przeprowadzonych przez członków Sekcji Wschodniej i instruktora oświatowego było razem 101.

Posiedzeń Sekcji było 5, komisyj 5.

Od 1 września rozpoczęto wydawnictwo miesięcznika „Program pracy T. S. L.». Wydawnictwo to zawiera praktyczne wskazówki dla Kół i Czytelń T. S. L.

Sekcja Wschodnia opłaca 3 nauczycieli, uczących w szkołach polskich, oraz 1 ochroniarkę. Prócz tego subwencjonuje przedszkola w Jaryczowie Starym i w Snopkowie. Utrzymuje Bursę Grunwaldzką we Lwowie.

Zorganizowano kurs dla kierowniczek półkolonij. Kuratorium O. S. L. urządziło w Tarnopolu trzydniowy kurs dla bibliotekarzy powiatowych T. S. L.

Sekcja wydała do 45 bibliotek powiatowych 20.462 książek, wartości 21.992 zł. Wydano 17 kompletów podręczników dla prelegentów do dyspozycji inspektorów szkolnych, wydano 20 kompletów wydawnictw Arcta do dyspozycji bibliotek powia-

towych T. S. L., uporządkowano dział obcojęzyczny w zakupionym księgozbiorze „Lektora“, uporządkowano składnicę książek według systemu dziesiętnego. Na to zużyto 5.970 godzin bezinteresownej pracy ochotników z pośród młodzieży, która w ten sposób zaprawia się w pracy oświatowej.

Sekcja Wschodnia zorganizowała w pow. lwowskim, bóbreckim i żółkiewskim 53 półkolonij dla dziatwy, Koła T. S. L. 33 — razem 86 półkolonij. Ogółem korzystało z nich 2.843 dzieci. Czas trwania półkolonij wahał się od 30 do 45 dni. Koszta wynosiły 16.587 zł. 08 gr.

W dalszym ciągu pracuje Sekcja Wschodnia w porozumieniu z Wydziałem Ścisłym nad ostatecznem uporządkowaniem spraw hipotecznych, co wobec wielkiej ilości nieruchomości, będących własnością T. S. L., jak i wobec ciągłych nowych nabytków, przybywających drogą kupna i darowizny, jak również częstych wymian i sporów, wymaga bardzo wielkiego nakładu pracy i staranności.

Szczegółowe zestawienia przychodów i rozchodów kończyły oba sprawozdania.

Nad sprawozdaniami wywiązała się obszerna dyskusja, w której zabierali głos: p. Nuzikowska, p. Sedlaczek, Dr. Uhma, p. Dreziński, Dr. Dwernicki, Dr. Orliński, p. Chamuła, p. Żyboriski, p. Jaworska, Dr. Namysł, dyr. Urbańczyk, dyr. Piątkowski i prezes Ostrowski.

Po dyskusji dyr. Urbańczyk i p. Bednarska przedłożyli zarys programu na najbliższą przyszłość, który uchwalono po krótkiej dyskusji.

Zbiórka na doraźną pomoc dla Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji.

W porozumieniu z Centralnym Komitetem Doraźnej Pomocy dla Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji, jaki zawiązał się pod przewodnictwem gen. Dr. Romana Góreckiego w Warszawie, podjął Zarząd Główny T. S. L. w Krakowie w czerwcu akcję zbiórkową na terenie województwa krakowskiego. Po wstępnej kampanji prasowej zwołał Zarząd Główny T. S. L. zebranie komitetu obywatelskiego, utworzonego w tym celu pod przewodnictwem posła Dra Marjana Dąbrowskiego, który uchwalił zwrócić się do ważniejszych instytucyj na terenie Krakowa i do Kół T. S. L. na prowincji z odezwą, nawołującą do rozsprzedaży cegiełek na fundusz doraźnej pomocy dla Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji. Zarząd Główny T. S. L. zwrócił się z gorącą odezwą do Kół T. S. L., w której przypominał Kołom zasługi T. S. L. położone nad podniesieniem polskości na Śląsku i na Morawach w czasach przedwojennych. Z chwilą przyłączenia Moraw i części Śląska do Czechosłowacji, T. S. L. wycofało się

z bezpośredniej pracy oświatowej na tym terenie, pozostawiając budynki, będące własnością T. S. L. pod zarząd i użytkowanie Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji, z którą pracowało zawsze ramię przy ramieniu, pilnie śledząc walkę braci, pozostałych w obrębie Czechosłowacji, o prawa do własnej szkoły i języka. Na każdym Zjeździe T. S. L. witaliśmy serdecznie przedstawicieli Polaków z Czechosłowacji i w miarę sił staraliśmy się czy datkami w postaci książek, czy pieniędzy, nieść im doraźną pomoc.

Niestety, akcja ta okazała się niewystarczającą wobec zdecydowanego i bezwzględного ataku czechizacji. Tam żyje i walczy o swe prawa sto dwadzieścia tysięcy Polaków, przeważnie robotników. Siły ich wobec kryzysu finansowego słabną i coraz częściej oglądają się na nas, jako na tych, których obowiązkiem jest pospieszyć im z pomocą. Brak funduszków grozi katastrofą dotychczasowym wynikom naszych wspólnych wysiłków. Grozi likwidacja szkół i przedszkoli polskich, utrzymywanych przez Macierz Szkolną, w których siły nauczycielskie od szeregu miesięcy są niepłatne. Cztery tysiące działwy polskiej będzie musiało przejść do obcych szkół, prowadzonych w obcym duchu i języku.

Na to nie można patrzeć bezczynnie. Nie mamy wiele, ale świętym obowiązkiem naszym jest podzielić się z naszymi braćmi, wołającymi w rozpacz o pomoc, tem, co posiadamy.

Akcja zbiórkowa przyniosła dotąd 5.631 zł. 05 gr., z czego 2.443 zł. 75 gr. złożyły rozmaite instytucje i organizacje, zaś 3.187 zł. 30 gr. zebrały Koła T. S. L.

Niestety, akcja pomocy Macierzy Szkolnej przerwana została klęską tegorocznej powodzi i nie przyniosła tych rezultatów, jakich się spodziewaliśmy. W każdym razie, skoro się zważy i ciężkie położenie finansowe i przeciążenie rozmaitemi zbiórkami naszego społeczeństwa, wyniki akcji świadczą chlubnie o poczuciu solidarności i o ofiarności z jego strony.

Obecnie Zarząd Główny, likwidując ostatecznie akcję zbiórkową na ten cel, zwraca się z apelem do wszystkich instytucji i Kół T. S. L., którym przesłał do rozsprzedaży cegielki zbiórkowe na fundusz doraźnej pomocy dla Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji, by zwróciły bezzwłocznie nierozsprzedane cegielki. ewentualnie wpłaciły kwotę uzyskaną z ich rozsprzedaży.

Akcja pomocy dla działwy szkolnej na terenach dotkniętych powodzią.

Tegoroczna klęska powodzi skłoniła Zarząd Główny T. S. L. w Krakowie do podjęcia szerokiej akcji niesienia pomocy działwie szkolnej na terenach dotkniętych powodzią, głównie przez dostarczenie jej potrzebnych podręczników i przyborów szkolnych.

W tym celu Zarząd Główny porozumiał się z Wojewódzkim Komitetem pomocy dla powodziń w Krakowie i za jego

aprobata utworzył w swoich ramach Sekcję pomocy szkolnych tego Komitetu. Następnie zwrócił się do Ministerstwa W. R. i O. P. oraz do wszystkich Kuratorów Szkolnych z prośbą o zezwolenie na przeprowadzenie zbiórki używanych podręczników i pomocy szkolnych wśród dziatwy szkolnej na obszarze całej Rzplitej.

Akeja ta przyniosła nadspodziewane rezultaty. Odezwały się dobre serduszka. Z całej Polski posypały się paczki, zawierające używane podręczniki szkolne, zeszyty, przybory, nierzadko odzież, a nawet wiktuały i słodycze. Zarząd Główny odebrał 1380 przesyłek, zawierających 40.631 samych podręczników szkolnych. Niestety, mała część nadesłanych książek nadawała się do użytku w szkołach okręgu krakowskiego. Przeważnie są to podręczniki nieużywane na tym terenie, lub też takie, które już wyszły z obiegu. I one się jednak przydadzą. Część ich pójdzie jako komplety samokształceniowe do bibliotek Kół i Czytelni T. S. L., część jako podręczniki na kursa dla dorosłych, większość dla dziatwy polskiej zagranicą, która łaknie polskiej książki i z wdzięcznością korzystać będzie z tych, które u nas nasutek zmiany programu szkolnego wyszły już z używania. W tej sprawie porozumieliśmy się ze Związkiem Polaków Zagranicą i w najbliższych dniach odejdzie wielki transport zebranych książek za Ocean dla dziatwy polskiej w Ameryce. Prócz tego mamy już zgłoszenia po nie z Łotwy i Holandji. Sądzymy, że wszyscy nasi młodzi ofiarodawcy zgodzą się na takie zużytkowanie ich darów.

Zwróciliśmy się również do wszystkich firm wydawniczych o pomoc. Największą uzyskaliśmy od Zakładu Narodowego im. Ossolińskich i z Książnicy - Atlas. Obie firmy ofiarowały swe wydawnictwa do wartości po 5.000 zł. Prócz tego ofiarowały swe wydawnictwa firmy: Areta w Warszawie, Św. Wojciecha w Poznaniu, prof. Radlińskiego, Zuckerhandla w Łodzi i t. p.

Również zwróciliśmy się do Kół z wezwaniem do przeprowadzenia zbiórki pieniężnej. Zbiórka ta w Krakowie i na prowincji przyniosła 2.117 zł. 13 gr.

Równocześnie porozumiał się Zarząd Główny z Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego i z Inspektoratami Szkolnymi z terenu powodziowego w sprawie przesyłania zapotrzebowania na potrzebne podręczniki i przybory szkolne oraz ich rozdziału pomiędzy dziatwę. Akeję tę objęły władze szkolne, którym w miarę przesyłanych na nasze ręce zapotrzebowań dostarczaliśmy potrzebnego materiału do rozdziału. Możemy powiedzieć, że T. S. L. wywiązało się w zupełności ze swego zadania i każde przesłane na nasze ręce zapotrzebowanie zostało uskutecznione. Ogółem rozesłaliśmy 443 paczek i skrzyń z podręcznikami i przyborami szkolnymi. Podręczników nowych dostarczyliśmy 23.031, w czym za 10.000 złotych z funduszków przekazanych nam przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego. Podręczników używanych dostarczyliśmy 6.963. Razem więc przesłaliśmy dziatwie szkolnej na terenie powodziowym 29.994 książek. Prócz tego dostarczyliśmy 12.105 sztuk zeszytów, 164 bloków rysunkowych,

1.729 gum, 3.214 piór, 2.700 obsadek, 3.072 ołówków, 207 cyrkli, 215 linijek, 163 piórników, 133 kątomierzy, 80 trójkątów, 67 strugaczek, 17 książek do nabożeństwa, 27 torb szkolnych, 63 pudełek farb i kredek, i t. d. i t. d. Wreszeie 1.086 sztuk garderoby i 25 kg. różnych wiktuałów.

Wzruszające były objawy serca ze strony małych ofiarodawców, którzy niejednokrotnie do przesłanych darów dołączali to, co dla nich było najmiłsze, jakąś zabawkę, pierścionek, nożyk i t. p. Prócz tego wraz z przesłanymi darami otrzymaliśmy całą masę listów, pełnych szczerego współczucia dla nieznanych kolegów. Z drugiej strony otrzymaliśmy wiele pism i listów od grom nauczycielskich i od obdarowanych z wyrazami wdzięczności dla ofiarodawców. Dzieci nie chciały wprost wierzyć szczęściu, jakie ich spotkało, zwłaszcza gdy rozdawano im obuwie i garderobę.

Z karty pośmirtnej.

Ś. p. Helena Grodzicka.

Po ukończeniu Seminarjum naucz. otrzymała posadę przy szkole żeńskiej w Horondence w 1895 r. Przy szkole tej pracowała aż do chwili przejścia w stan spoczynku. W pracach T. S. L. brała żywy udział. Gromadziła około siebie starsze dziewczęta tak uczęszczające do szkoły, jak i te, które już szkołę opuściły, zachęcała je do czytania i wypożyczała odpowiednie książki. Z chwilą ugruntowania się niepodległej Polski podwoiła pracę nad dorastającą młodzieżą.

Zły stan zdrowia zmusił ją do przejścia w stan spoczynku w 1929 roku. Gdy zdrowie poprawiło się nieco, zajęła się Bursą Towarzystwa Szkoły Ludowej i jako przewodnicząca sekcji Bursy prowadziła nadzór i administrację z jak najlepszym skutkiem. Brała chętny udział w pracach innych Stowarzyszeń, jak w Sokole, a szczególnie w Polskiem Stowarzyszeniu Młodzieży Żeńskiej. Stan zdrowia pogorszył się. Jej nagle i po kilkudniowej niemocy odeszła ta cicha pracownica 20 lipca 1934 r.

Cale swoje mienie, składające się z połowy pięknej realności, zapisała na rzecz T. S. L., a to albo na założenie szkoły zawodowej dla dziewcząt, albo, jeżeliby to było niemożliwe, na fundusz stypendyjny dla dziewcząt. Towarzystwo Szkoły Ludowej zapis przyjęło na fundusz stypendyjny, gdyż na otwarcie szkoły zapis jest za mały.

Cześć pamięci gorliwej i ofiarnej pracowniczce na niwie oświaty!

Ś. p. Bronisława hr. Starzeńska, członek honorowy T. S. L.

Ś. P. BRONISŁAWA Z SIDOROWICZÓW HR. STARZEŃSKA zmarła we Lwowie w 79 roku życia. Była córką Jana Sidorowicza, członka Gwardji narodowej z 1848 r., a żoną ś. p. Edmunda hr. Starzeńskiego, właściciela Mogielnicy w pow. Trembowelskim,

założyciela muzeum pokuckiego i kuratora krajowej szkoły garniearskiej w Kołomyi. Ś. p. hr. Starzeńska ofiarowała T. S. L. piękny, murowany dom w Kołomyi, w którym mieściło się Pryw. Seminarjum naucz., muzeum pokuckie, Czytelnia i biblioteka Tow. Szkoły Ludowej, wreszcie w ostatnich czasach bursa T. S. L. Dom ten odgrywał przez długi czas rolę czynnika skupiającego żywioł polski na Pokuciu. Zmarła była członkiem honorowym Towarzystwa Szkoły Ludowej. Stanowiła świetlany typ prawdziwej matrony polskiej.

S. P. TADEUSZ KŁOSIŃSKI, przewodniczący Czytelni Towarzystwa Szkoły Ludowej w Międzybrodzin Białskim, zmarł w październiku 1934 roku.

S. P. JADWIGA DĄBROWICKA, em. kierowniczką szkoły w Hołoskowie. Była cichą, ale niestrudzoną pionierką oświaty ludowej na Kresach. Całe życie pracowała wśród ludu i dla ludu. Prócz zdolności pedagogicznych i zalet charakteru, posiadała wybitne zdolności organizatorskie na niwie społecznej. Była długoletnią pracownicą T. S. L., jedną z założycielek Domu Ludowego. Sokoła i Teatru Ludowego. Za długoletnią, pełną poświęcenia pracę otrzymała dyplom uznania od T. S. L.

Ś. P. TADEUSZ MAJEWSKI, przewodniczący Koła T. S. L. w Zdoni (pow. Brzesko), zmarł we wrześniu 1934 r. Z Jego śmiercią poniosła praca T. S. L. w powiecie brzeskim, a zwłaszcza w rejonie zakliczyńskim bardzo poważną stratę. Był to pracownik cichy, ale nawskróś ideowy i bardzo systematyczny.

Kronika T. S. L.

OD REDAKCJI. Ze względu na ważność i aktualność artykułu p. Wróblówny, który umieściliśmy w niniejszym numerze, a który przekracza rozmiary jednego zeszytu, a do wydania częściami się nie nadaje, zmuszeni byliśmy wydać podwójny numer „Przewodnika Oświatowego“, obejmujący materiał od września do grudnia.

WSPÓLPRACA T. S. L. ZE ZWIĄZKIEM NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO. Jest rzeczą znaną, którą Zarząd Główny T. S. L. niejednokrotnie podkreślał, że pracy Towarzystwa Szkoły Ludowej bez czynnej współpracy nauczyciela i nauczycielki polskiej nie da się pomyśleć. Odwrotnie, można stwierdzić, że głównym zadaniem działalności T. S. L. jest ułatwianie, rozszerzanie i ugruntowywanie pracy nauczyciela i jej wyników. Rozwój działalności T. S. L., świetne wyniki dotychczasowe jego pracy, to w przeważnej mierze zasługa rzesz nauczycielskich, ofiarne pracujących we wszystkich komórkach T. S. L. Obecnie, naskutek tej ciągłej współpracy i wytworzonej przez długie lata atmosfery wzajemnego zaufania, nastąpiło pomiędzy Zarządem Głównym Nauczycielstwa Polskiego a Zarządem Głównym T. S. L.

definitywne ustalenie norm dalszej współpracy. Od dnia 1 stycznia 1935 r. wkładki członkowskie za wszystkich nauczycieli i nauczycielki opłacać będzie Towarzystwu Szkoły Ludowej według wspólnie ustalonego ryczałtu Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa Polskiego, wobec czego nauczyciele zwolnieni będą od opłacania osobnych wkładek członkowskich w Kołach i Czytelniach T. S. L. Reprezentanci nauczycielstwa zasiadać będą jako członkowie w Zarządach wszystkich instancyj T. S. L., a więc w Zarządzie Głównym, Zarządach Związków Okręgowych, Związków Powiatowych i Kół T. S. L. i naodwrot, reprezentanci T. S. L. w tej samej ilości (po jednym) w Wydziale Pracy Społecznej Z. N. P. centralnym, okręgowym, powiatowym i Ognisk, celem współpracy i ścisłego porozumiewania się. Związek Nauczycielstwa Polskiego zdeklarował przy tego rodzaju współpracy stałą pomoc w organizowaniu kształcenia działaczy T. S. L. z pośród swoich członków i ścisłą współpracę w dziedzinie poczyniań oświatowych, jakie prowadzi T. S. L.

POŚWIĘCENIE KOŚCIOŁA W JANKOWCACH (pow. Tarnopol). Staraniem Kuratorjum Budowy Domów Ludowych w Tarnopolu stanął w Jankowcach nad Seretem nowy kościół rz.-kat., który w krótkim czasie ma stać się kościołem parafjalnym. Na uroczystości zebrała się ludność polska z dalekiej okolicy. Poświęcenia dokonał ks. dziekan ze Zborowa. Po uroczystości kościelnej przemówił p. starosta Malicki, wskazując na znaczenie kościoła dla życia państwowego. Następnie przemawiali Dr. Orliński im. Związku Okręgowego T. S. L. z Tarnopola, mgr. Mazur z Tarnopola i miejscowy włościanin.

**POŚWIĘCENIE DOMU LUDOWEGO T. S. L. W CZYSTY-
ŁOWIE** (pow. Tarnopol). Nowowynbudowany dom otrzymał nazwę Domu Ludowego T. S. L. im. Prezesa Franciszka Thienela ku uczczeniu pamięci zmarłego prezesa Koła T. S. L. w Tarnopolu i Jego zasług na polu podniesienia oświaty w Tarnopolszczyźnie. Uroczystość odbyła się nader podniosłe przy udziale przedstawicieli władz i ludności polskiej.

POŚWIĘCENIE DOMU LUDOWEGO T. S. L. W JANÓWCE (pow. Tarnopol). Dom otrzymał nazwę im. Jana Kochanowskiego. Wybudowany został staraniem Pow. Kuratorjum Budowy Domów Ludowych T. S. L., kościołów i kaplic w Tarnopolu, dzięki nieustrudzonym zabiegom p. starosty Tomasza Malickiego.

POŚWIĘCENIE DOMU LUDOWEGO W CZASZYNIE (pow. Lisko). Zarząd Koła T. S. L. w Zagórz, wywiązując się ze swoich obowiązków narodowych i kulturalnych, wybudował Dom Oświatowy w Czaszynie wysiłkiem przerastającym możność miejscowego społeczeństwa. Dlatego też Koło T. S. L. w Zagórz apeluje o pomoc finansową do wszystkich, którym rozwój oświaty polskiej na Kresach jest drogi.

POŚWIĘCENIE DOMU LUDOWEGO W MIZUNIU STARYM (pow. Dolina). W Mizuniu Starym odbyła się podniosła uroczystość poświęcenia „Domu Ludowego“ T. S. L. Budowę tego

Domu rozpoczęto jeszcze w r. 1929, a obecnie ukończono i oddano do użytku dzięki energii Zarządu miejscowego Koła T. S. L. i ofiarności ludności. W poświęceniu wzięły udział oddziały Związku Strzeleckiego z Wygody, Związek rezerwistów, Straż pożarna, orkiestra firmy „Wygoda” i licznie zebrana ludność miejscowa. Na uroczystość tę przybyli: p. Starosta z Doliny Brzostyński, p. inspektor szkolny Rygiel przewodniczący Związku Po-

Dom Ludowy T. S. L. w Mizuniu Starym (pow. Dolina).

wiatowego T. S. L. i szereg gości z Doliny i Wygody. Po odebraniu raportu przez p. Starostę od oddziałów Związku Strzeleckiego, przemówił do zebranych przewodniczący Koła T. S. L. w Mizuniu Starym p. Ludwik Gromko, który po przywitaniu reprezentantów władz i gości, nakreślił krótką historję budowy Domu Ludowego. Poczem przemawiali p. starosta i p. inspektor szkolny, podkreślając wielki wysiłek i ofiarność miejscowej ludności polskiej, która mimo bardzo ciężkich warunków finansowych doprowadziła rozpoczęte dzieło budowy do końca.

Poświęcenia domu dokonał ks. proboszcz Drzyzga z Wygody. Poczem odbyła się uroczysta akademja, zakończona wpisywaniem się do „Złotej księgi” Koła T. S. L.

POŚWIĘCENIE DOMU LUDOWEGO T. S. L. IM. MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO W JURJAMPOLU (pow. Borszczów). Poświęcenia dokonał Ks. St. Wyczesany z Korolówki. Do licznie zebranej ludności polskiej i ruskiej przemówił w czasie uroczystego otwarcia starosta z Borszczowa Jan Wasiewicz, poczem zabierali głos: Ks. Wyczesany, mjr. Wójtowicz, p. Tchórzewski i kierownik szkoły w Jurjampolu p. Kamiński. Po uroczystości nastąpił poranek, urządzony przez dżiatwę szkolną. Dom Ludowy w Jurjampolu został zbudowany wysiłkiem i ofiarnością miejsco-

wego społeczeństwa, przy wydatnej pomocy Wydziału Powiatowego w Borszczowie, Towarzystwa Szkoły Ludowej i Baonu K. O. P. w Borszczowie. Poświęcony Dom Ludowy stanie się jedną więcej placówką pracy obywatelskiej i państwowej na południowo - wschodnich Kresach Rzeczypospolitej.

POŚWIĘCENIE DOMU LUDOWEGO T. S. L. W KAZIMIERZOWIE (Chomy Jankowieckie, pow. Tarnopol). Staraniem Powiat. Kuratorjum Budowy Domów Ludowych T. S. L. kościołów i kaplie w Tarnopolu stanął w Kazimierzowie nowy Dom Ludowy Tow. Szkoły Ludowej im. króla Kazimierza Wielkiego. Uroczystość ta odbyła się łącznie z poświęceniem nowo zbudowanego budynku pięcioklasowej szkoły powszechnej w Ihrowicy. Na uroczystość tę przybyło ponad dwa tysiące ludności polskiej i ruskiej, oraz delegaci władz z Wicewojewodą Gintowt Dziewałtowskim na czele. Poświęcenia dokonali księża obu obrządków, łacińskiego i ruskiego. Przemówienia wygłosili: prezes Powiatowej Rady B. B. W. R. prof. Szolajski i przewodniczący Koła T. S. L. w Tarnopolu inż. Schweitzer.

POŚWIĘCENIE NOWEGO DOMU LUDOWEGO T. S. L. W BIENIAWIE (pow. Podhajce). W uroczystości wzięli udział p. starosta Bogatkowski, członkowie Zarządu Koła T. S. L. z Podhajec, ks. proboszcz Gnutek i ludność miejscowa.

POŚWIĘCENIE BUDYNKU SZKOLNEGO W CHUDYKOWCACH (pow. Borszczów). Dzięki ofiarności społeczeństwa i staraniom Koła T. S. L. w Mielnicy ukończono i oddano do użytku budynek szkolny dla szkoły polskiej w Chudykowcach. Jest to nowa zasługa Koła T. S. L. w Mielnicy.

ZJAZD OKRĘGOWY T. S. L. W RZESZOWIE wybrał Zarząd Okręgowy w następującym składzie: Przewodniczący: Dr. R. Krogulski, zast. przew. Edw. Brydak, sekretarz M. Jamka, zast. sekr. L. Bojczuk, skarbnik Wł. Kuczyński, zast. skarb. St. Przybyło, przew. komisji kontrolującej Z. Ruczkowa.

WALNE ZEBRANIE KOŁA T. S. L. W OBERTYNIE (pow. Horodenka) odbyło się przy udziale delegatów Czytelni T. S. L. z Żukowa, Żydaczowa i Iszkowa. Po przyjęciu sprawozdania Zarządu Koła oraz delegatów Czytelni, uchwalono zaopiekować się miejscową ochronką oraz rozszerzyć bibliotekę miejscową T. S. L. W skład Zarządu Koła weszli p. Wł. Rześniowiecki, przewodniczący, p. J. Abdermanowa, sekretarka i p. Fr. Abderman, bibliotekarz.

WALNE ZEBRANIE KOŁA T. S. L. W KOZŁOWIE (pow. Kamionka) odbyło się pod przewodnictwem p. St. Pyziaka. Koło założone dopiero w marcu 1933, liczy 87 członków. Koło założyło czytelnie w Pokropiwniej i w Hrycaju. Prócz tego zorganizowało w Pokropiwniej zespół amatorski i chóralny. W skład Zarządu wybrano p. Fr. Dębowskiego, przewodniczącym, St. Pyziaka zast.

przewodniczącego. Br. Grabowieckiego. sekretarzem. J. Tarniowego; skarbnikiem i Zb. Antonowicza: bibliotekarzem.

ZJAZD DELEGATÓW KÓŁ T. S. L. W KOŁOMYI odbył się w obecności przedstawicieli Zarządu Głównego T. S. L. W zjeździe wzięli udział delegaci Kół T. S. L. z powiatów: kołomyjskiego, horodeńskiego, kosowskiego i śniatyńskiego. Referat na Zjeździe, przedstawiający zadania i program pracy Kół T. S. L. na tym odcinku wygłosił p. K. Piątkowski ze Lwowa.

CZYTELNIA T. S. L. W TRZYCIERZU (pow. Nowy Sącz) założona została staraniem Koła T. S. L. w Nowym Sączu. Przewodniczący: P. Matusik, sekretarz: Z. Armatusówna. Członków zapisało się 20.

ZAŁOŻENIE NOWEJ CZYTELNI T. S. L. W POSADOWEJ (pow. Nowy Sącz), z inicjatywy Koła T. S. L. w Nowym Sączu. Członków 34. Przewodniczący: A. Filip, sekretarz: J. Filip, bibliotekarz: J. Kowalecz, nauczyciel.

CZYTELNIA T. S. L. W CZARNEJ (pow. Ropczyce) założona została przez instr. oświatowego T. S. L. p. Bylińskiego z Tarnowa. Przewodniczącym obrano p. Patyka, kier. szkoły, sekretarzem p. Sochę, sekr. gminy, bibliotekarzem p. Patykovą.

CZYTELNIA T. S. L. W WIERCANACH (pow. Ropczyce) została świeżo zorganizowana. Przewodniczący: Fr. Woźnik, rolnik, sekretarz: I. Antosz, rolnik, bibliotekarz: Z. Szmerowa, naucz.

Z KOŁA T. S. L. W RADOMYŚLU WIELKIM (pow. Mielec). Po trzyletnim przeszło zastoju pracy tamt. Koła, które z powodu wewnętrznych nieporozumień ograniczało przez ten czas swoje czynności jedynie do wypożyczania książek, odbyło się ważne zebranie Koła, na którym wybrano przewodniczącym Dra Feliksa Kralisza, zast. przew. M. Kopaczyńskiego, sekretarzem Wł. Halecką, skarbnikiem T. Jarosza, bibliotekarzem Dr. St. Weissową.

KOŁO T. S. L. W TARNOBRZEGU założyło w ostatnich tygodniach 4 nowe Czytelnie. O Czytelniach w Mokrzeszowie i Wielowsi wspominamy na innem miejscu. Prócz tego powstały: Czytelnia w Dąbrowicy, członków 66, przewodniczący P. Wilk, em. dyr. gimn., sekretarz W. Gąsior, abs. gimn., bibliotekarz Fr. Piasecki, oraz Czytelnia w Chmielowie, członków 52, przewodniczący W. Kotulski, sekr. M. Rulikowska, bibliotekarz L. Konior.

Z KOŁA T. S. L. W OLESKU (pow. Złoczów). Bardzo ważnym dorobkiem, którym się może naprawdę chlubić Koło T. S. L. w Olesku, było zorganizowanie w czasie tegorocznych ferij wakacyjnych 6-tygodniowej półkolonji z pełnem wyżywieniem dla 51 dzieci. Na kolonję przyjmowano zarówno dzieci polskie, jak i ruskie, pod warunkiem, by pochodziły z Oleska. Kolonja mieściła się w miejscowej szkole powszechnej, a kierownictwo objęła p. Dora Dziewanowska, abs. Semin. Dzieci przebywały na półkolonji od 8 rano do 18-ej codziennie, z wyjątkiem niedziel i świąt, w które chodziły wspólnie do kościoła. Posiłki wydawano 3 razy dziennie. Na utrzymanie złożyły się opłaty rodziców w wysokości

147 zł. 09 gr., subwencja Koła T. S. L. 143 zł. 60 gr., subwencja Tow. Opieki nad Młodzieżą 40 zł., drobne dary w wysokości 15 zł. i dary w naturze wartości 222 zł. 70 gr., w czym dar Starostwa Złoczowskiego 300 kg. maki wartości 100 zł. W półkolonji wzięło udział 38 dzieci polskich i 13 dzieci ruskich, w tem bezpłatnie 7 dzieci polskich i 11 dzieci ruskich. Główny nacisk kładziono na przyzwyczajanie dzieci do czystości. Dzięki tej czystości, nie było w czasie trwania półkolonji ani jednego wypadku choroby wśród uczestników. Działwa urzędowała w dnie pogodne przechadzki do pobliskich lasów i korzystała z kąpieli rzecznej. Całe społeczeństwo miejscowe z uznaniem i wdzięcznością przyjęło inicjatywę Koła T. S. L. w Olesku.

NOWE KOŁO T. S. L. powstało w Prądniku Białym (pow. Kraków). Na zebraniu organizacyjnem, w którym wzięło udział 23 członków nowozałożonego Koła, wybrano zarząd, w którego skład weszli: pp. M. Krajewski przewodniczący, J. Małek zast. przewodn., Fr. Palmowski sekretarz, J. Noga skarbnik, J. Szybowska bibliotekarka, St. Sobieraj kier. świetlicy.

CZYTELNIĄ T. S. L. W IWASZKOWCACH (pow. Zbaraż) powstała dzięki staraniom Koła T. S. L. w Zbarażu. Do Czytelni zapisało się 20 członków. Przewodniczącym wybrano p. Fr. Atamanę, sekretarzem M. Koźluka.

CZYTELNIĄ W RYTREM (pow. Nowy Sącz) została założona dzięki staraniom Koła T. S. L. w Starym Sączu. Zebranie organizacyjne, w którym wzięło udział przeszło 100 osób, wybrało przewodniczącym p. I. Klimaszewskiego kier. szkoły, sekretarzem p. W. Brzeskiego, bibliotekarzem p. M. Pawlikównę.

W ŁABOWEJ (pow. Nowy Sącz) rozbudowuje Czytelnia T. S. L. z własnej inicjatywy i własnym kosztem Dom Ludowy, gdyż ludność polska od czasu otwarcia Czytelni T. S. L. w tej miejscowości wzrosła ze 100 do 300 dusz i dom jest już za ciasny.

KOŁO T. S. L. W MSZANIE DOLNEJ (pow. Limanowa) zostało założone z inicjatywy Zw. Okr. T. S. L. w Nowym Sączu. Do Koła zapisało się 46 osób. Przewodniczący Fr. Raczkowski, kier. szkoły, sekretarz W. Kotarba, skarbnik Wł. Szczypka, bibliotekarz J. Rusnak. Pierwszą czynnością nowozałożonego Koła jest otwarcie Niedzielnego Uniwersytetu Wiejskiego, na który zgłosiło się 30 słuchaczy. Prelegenci przeważnie dojeżdżający z Nowego Sącza i ze szkoły rolniczej w Łososinie Górnej.

Z DZIAŁALNOŚCI KOŁA T. S. L. W SZCZAWNICY. Do Koła należą ludzie z inteligencji i ludności wiejskiej. Kilkanaście osób z grona czynnych pracowników T. S. L. grupuje się w zespole samokształceniowym, stąd nazwa „Wieczory czwartkowe“. Zespół ten odbywa posiedzenia co czwartek. Czytanie pism literacko-społecznych, dyskusje na tematy naukowe i oświatowo-społeczne stanowią treść „Wieczorów“. Idąc za przyjętym już zwyczajem wspólnego czytania książek w domach prywatnych, gdzie gromadzą się wieczorami ludzie, by przysłuchać się lekturze najnie-

fortunniej często dobranych sensacyj. Koło objęło w dwu wypadkach opiekę nad takimi zespołami. Dba o dobór odpowiednich książek, które czyta przewodniczący, uproszony przez Koło. Koło prowadzi bibliotekę i dba o podniesienie czytelnictwa. W związku z tem urządzono obchód 100-lecia Pana Tadeusza, „Andrzejka“, oraz pogadanki poświęcone propagandzie czytelnictwa i wyświetlanie obrazów świetlnych. W ten sposób Koło zdąża do podbudowy przyszłego Uniwersytetu Niedzielnego Towarzystwa Szkoły Ludowej w Szczawnicy.

Wiele imprez, zwłaszcza wydanie „Jednodniówki“ w okresie letnim, niestety, nie dopisały z powodu powodzi, jaka nawiedziła Szczawnicę.

CZYTELNIA T. S. L. W CZERMNEJ (pow. Jasło) została zorganizowana staraniem Zarządu Koła T. S. L. w Jasle. Przewodniczącym wybrano St. Kotwę, sekretarzem St. Szotównę, skarbnikiem M. Biernatównę.

NOWE KOŁO T. S. L. W CHEŁMKU (pow. Chrzanów) zostało założone przy Fabryce Polskiej Spółki Obuwia „Bata“. Koło to jest obecnie jednym z najliczniejszych Kół T. S. L., liczy bowiem kilkuset członków. Przewodniczącym wybrano dyr. Kapkę Adama, zast. przew. redaktora J. Węglorza, sekretarzem Rudolfa Pocięchę. Koło nosi nazwę: Koło Fabryczne im. Marszałka J. Piłsudskiego w Chelмку.

CZYTELNIA T. S. L. W TYLICZU (pow. Nowy Sącz) powstała w miejscu dotychczasowego Koła T. S. L. Czytelnia pozostawać będzie pod opieką T. S. L. w Krynicy. Posiada ona zebrany fundusz w wysokości 953 zł. na budowę nowego Domu Ludowego, gdyż dotychczasowy Dom Ludowy, zniszczony przez grzyb, okazał się niezdolny do użytku. Do Czytelni zapisało się 63 członków. Przewodniczącym wybrano Ks. Wł. Kowalczyka, sekretarzem p. M. Bocheńską.

KOŁO T. S. L. W SAMBORZE wybrało następujący Zarząd: przewodniczący prof. Antoni Glodt, zast. przewodn. St. Wajda, sekretarz J. Frankowski, skarbnik K. Kozackiewicz, bibliotekarz: Fr. Polowiec.

KOŁO T. S. L. W KURYŁÓWCE (pow. Łańcut) urządziło w sezonie kurs hodowli jedwabników dla swoich członków. Koło to interesuje się już od szeregu lat hodowlą morwy białej i posiada w rezultacie dość poważne wyniki na tem polu. Koło wysłało na swój koszt jednego z członków na kurs hodowli jedwabników w Milanówku pod Warszawą i ten spełnia obecnie rolę instruktora. Dzięki akcji Koła T. S. L. uchwaliła miejscowa Rada Gminna obsadzić morwami gościniec na przestrzeni 3 kilometrów.

CZYTELNIA T. S. L. W SUCHODOLE (pow. Bóbrka) została zorganizowana z inicjatywy Koła T. S. L. w Chlebowicach. Na zebraniu organizacyjnem wygłosił referat p. t.: „Zadanie T. S. L. na najbliższą przyszłość i sposoby ich realizacji“ delegat Koła T. S. L. w Chlebowicach p. Greczyło. — Przewodniczącą nowej

Czytelní wybrano p. M. Piotrowską, sekretarzem p. E. Kubitzę.
CZYTELNIA T. S. L. W RYBARZOWICACH (pow. Biała).
 świeżo założona, przydzielona została pod opiekę Koła T. S. L.
 w Białej. Do Czytelni zapisało się 27 członków. Przewodniczącym
 obrano p. M. Jakubca, funkcyonariusza kolei, sekretarzem p. J.
 Fabera, kandydata naucz.

SPROSTOWANIE. W związku ze sprawozdaniem rocznem
 Tow. Szkoły Ludowej za rok 1933, Zarząd Główny T. S. L. na
 życzenie Koła T. S. L. w Boryslawiu wyjaśnia, że Koło to po-
 siada dziewięć domów, które częściowo służą celom oświatowym,
 częściowo innym. Sumy podane przez wspomniane sprawozdanie,
 jako sumy dochodów i rozchodów Koła są sumami bilansu Koła,
 a nie dokładnymi sumami dochodów i rozchodów Koła. Ponadto
 nadmienia się, że na str. 78 sprawozdania rocznego T. S. L. za
 1933 rok zostały opuszczone dwa wiersze następującej treści: Koło
 Tow. Szkoły Ludowej w Boryslawiu. Przew. inż. Mieczysław
 Wyszyński, sekretarz: Franciszek Laciok. Posiedzeń Zarządu 14.

MIJSCOWA WYSTAWA ROLNICZA. W Czytelni T. S. L.
 w Ładyczynie (pow. Tarnopol) otwarto miejscową wystawę rol-
 niczą, na której kilka sąsiednich wsi wystawiło swe ziemiopłody.

NOWE CZYTELNI T. S. L. W OKRĘGU RZESZOWSKIM.
 W ostatnich tygodniach zorganizowano szereg nowych Czytelń
 T. S. L. na terenie Związku Okręgowego T. S. L. w Rzeszowie.
 I tak, dzięki staraniom sekr. Zw. Pow. T. S. L. mgr. Bojczuka
 powstała Czytelnia w Palikówce (pow. Rzeszów). Czytelnia liczy
 62 członków. Przew. Winc. Szubart, rolnik, sekretarz M. Gawel,
 rolnik. Samodzielna „Czytelnia Ludowa“ w Pobitnem (pow. Rze-
 szów), posiadająca własną bibliotekę i zespół dramatyczny, przy-
 jęła Statut T. S. L. i weszła w skład naszego Towarzystwa.
 Przewodniczącym Czytelni w Pobitnem jest p. Ludera Wojciech,
 rolnik. Prócz tego powstała Czytelnia T. S. L. w Połomji (pow.
 Rzeszów). Czytelnię zorganizował absolwent kursu dla przodow-
 ników pracy oświatowej T. S. L. w Krakowie, p. Wilk Wł.
 z Babiej. Członków wpisało się 49. Przewodniczącym wybrano
 p. Neubara M. kier. szkoły, sekretarzem Niemca St. rolnika.

Po wiecu oświatowym i referacie p. mgr. Jamki M. instruk-
 tora ośw. z Rzeszowa, zorganizowano Czytelnię T. S. L. w Izdebkach
 (pow. Rzeszów). Członków wpisało się 40. Przewodniczącym
 wybrano p. St. Matuszową, żonę kier. szkoły, sekretarzem p. Wł.
 Gładysza, absolw. gimn. Wieś Izdebski posiada własny dom oświa-
 towy, w którym Czytelnia T. S. L. będzie miała swoje pomiesz-
 czenie. W Izdebkach istnieje już Kółko Rolnicze, Kasa Stefczyka,
 Spółka Mleczarska, Koło Młodzieży Ludowej i t. d.

W Błędowej Zgłobieńskiej (pow. Rzeszów) odbyło się zebra-
 nie oświatowe z referatem mgr. Bojczuka, sekr. Zw. Pow. w Rze-
 szowie. Na zebraniu założono Czytelnię T. S. L. Członków zapi-
 sało się 34. Przewodniczący: St. Sikora, rolnik, sekretarz: W.
 Kożuch. Również na zebraniu oświatowym w Rudnie Wielkiej

(pow. Rzeszów) zorganizowano Czytelnię T. S. L., do której zapisało się przeszło stu członków. Przewodniczącym wybrano p. St. Kamińskiego, kier. szk., sekretarzem p. T. Wójcika, rolnika.

Prócz tego instruktor oświatowy T. S. L. w Rzeszowie przy współpracy członków Zarządu Koła T. S. L. w Tarnobrzegu zorganizował Czytelnię T. S. L. w Mokrzeszowie (pow. Tarnobrzeg) i w Wielowsi (pow. Tarnobrzeg). Do Czytelni T. S. L. w Mokrzeszowie zapisało się 23 członków. Przewodniczący p. R. Łachowski, kier. szk., sekretarz: p. Jajko P., rolnik. Czytelnia T. S. L. w Wielowsi liczy członków 30. Przewodniczący p. Chmielewski Fr. rolnik, sekretarz: St. Bryk.

NOWA CZYTELNIĄ T. S. L. powstała w Podegrodziu (pow. Nowy Sącz) z inicjatywy Koła T. S. L. w Starym Sączu. Przewodniczącym Czytelni wybrano p. I. Ciągłę, rolnika, sekretarzem p. St. Berowskiego, rolnika, bibliotekarzem H. Chmielekównę, nauczycielkę.

NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI W TRZCIANIE (pow. Rzeszów) powstał z inicjatywy miejscowego Koła T. S. L. przy pomocy Związku Okręgowego T. S. L. w Rzeszowie. Kierownictwo N. U. W. objął miejscowy kier. szkoły p. Niemiec. Słuchaczy zapisało się 34 z trzech miejscowości. Na Uniwersytecie będzie wykładać 4 prelegentów miejscowych, reszta prelegentów będzie dojeżdżać z Rzeszowa.

NIEDZIELNY UNIW. WIEJSKI W PRZEWORSKU liczy 50 słuchaczy obojga płci. Kierownikiem jest p. K. Koczocik, kier. szkoły. Wykłady odbywają się w budynku gimnazjum państwowego. Słuchacze rekrutują się z 12 miejscowości. Zauważyć należy, że pewien odłam rozpolitykowanej młodzieży starał się przeszkodzić dojściu do skutku Uniwersytetu. Nie pomogły jednak ani zrywania afiszów, ani głoszenie „bojkotu“. Uniwersytet otwarty prosperuje znakomicie.

NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI W STRYŻOWIE NAD WISŁOKIEM liczy 76 słuchaczy. Kierownikiem Niedz. Un. Wiejskiego jest p. Wł. Żebrowski, dyr. gimn. Nauka odbywa się w budynku miejsc. gimnazjum.

NA NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI W SOKOŁOWIE (pow. Kolbuszowa) zapisało się 60 słuchaczy. Uroczyste otwarcie w obecności przedstawicieli władz i organizacji odbyło się dnia 2 grudnia.

NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI W RZESZOWIE, z powodu zapisania się 119 kandydatów, musiano podzielić na dwa równorzędne oddziały. Nauka odbywa się w budynku TSL. Otwarcie N. U. W. odbyło się w sali posiedzeń Magistratu przy przepełnionej sali w obecności przedstawicieli władz i organizacji społecznych. Po zagajeniu zebrania przez insp. szk. p. Tomanka, inauguracyjny wykład o kulturze wsi polskiej wygłosił dyr. Wołowicz. Po przerwie, kierownik Uniwersytetu dyr. Kuszyński omówił ze słuchaczami sprawy regulaminowe i administracyjne. Słuchacze rekrutują się z 17 wsi. Przeważa młodzież obojga płci.

Dla uczestników, którzy pragną szerzej pogłębić swą wiedzę, prowadzone będą w osobnych godzinach nadobowiązkowe kursy, jak kurs zajęć świetlicowych, kurs rolniczo-sadowniczy i kurs stylistyczny. Wykłady na N. U. W. objęli: mgr. Bojczuk, mgr. Brydak, Cebulski, Gliwa, Jamka, dr. Klisiewicz, dyr. Kuszyński, Lebedowicz, dr. Mikiiewicz, Nalborczyk, Paśko, mgr. Szoldra, mgr. Uzarski, dyr. Wołowicz, prof. Ziobro.

UNIwersytet Ludowy T. S. L. w ZŁOCZOWIE.

Złoczowskie Koło T. S. L. otwarło przy współudziale miejscowych organizacyj oświatowo-kulturalnych i inspektoratu szkolnego Ludowy Uniwersytet T. S. L. w Świetlicy Koła. Otwarcia dokonał zast. inspektora szkolnego p. Byra, a przemówienie inauguracyjne wygłosił prof. Kaczyński.

NIEDZIELNY UNIwersytet WIEJSKI W MYŚLE-NICACH. Na N. U. W. zapisało się 106 uczestników z siedmiu miejscowości. Nauka prowadzona będzie w dwóch oddziałach. Kierownictwo kursu objął dyrektor państwowego gimnazjum p. Seweryn Udziela.

NIEDZIELNY UNIwersytet WIEJSKI W OŚWIĘCIMIU.

Wpisało się 32 słuchaczy. Na pierwszy wykład zgłosiło się 43-ch słuchaczy. Nauka odbywa się w szkole powsz. im. Hofmanowej.

NIEDZIELNY UNIwersytet WIEJSKI W DĄBROWIE

k. TARNOWA otwarty został 16. grudnia 1934 r. Kierownictwo kursu objął p. Szymański, dyrektor miejscowego gimnazjum.

NIEDZIELNE UNIwersytety WIEJSKIE na terenie Sekeji Wschodniej T. S. L. Sekeja Wschodnia T. S. L. rozpoczęła również propagandę otwierania Niedzielnych Uniwersytetów Wiejskich, które już działają we Lwowie, Dawidowie i Prusach (pow. lwowski), Żółkwi, Rohatynie i we wszystkich powiatach województwa tarnopolskiego.

NIEDZIELNY UNIwersytet WIEJSKI W GRYBOWIE

(pow. Nowy Sącz) otwarto dla 24 słuchaczy z 3 miejscowości, w tem 16 mężczyzn i 8 kobiet. Wykłady odbywają się w miejsc. szkole powszechniej.

NIEDZIELNY UNIwersytet WIEJSKI W TUCHOWIE

(pow. Tarnów). Słuchaczy zapisało się 55. Prelegenci wszyscy miejscowi. Wykłady odbywają się w szkole powszechniej.

NIEDZIELNY UNIwersytet WIEJSKI W GORLICACH

otwarto dla 31 kandydatów i kandydatek. Nauka odbywa się w budynku szkoły powszechniej.

NIEDZIELNY UNIwersytet WIEJSKI W WIŚNICZU

NOWYM (pow. Bochnia). Na Uniwersytet zapisało się 59 osób, w tem 20 kobiet. Wykłady objęli miejscowi prelegenci. Nauka odbywa się w szkole powszechniej.

NIEDZIELNY UNIwersytet WIEJSKI W BRZESZCZACH

(pow. Biała) został uroczystie otwarty w sali Związku Strzeleckiego.

NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI W MIELCU. Dla pogłębienia pracy oświatowej, Zarząd Koła T. S. L. w Mielcu, przystąpił do utworzenia N. U. W., którego organizację i kierownictwo powierzono prof. Wosiowi Władysławowi. Otwarcie nastąpiło w obecności członków Zarządu Koła i wykładowców. Do licznie zebranych słuchaczy, przemówił prezes Koła p. insp. Adamski Piotr, zachęcając obecnych do wytrwałości w powziętym zamiarze. Następnie instr. oświaty pozaszkolnej Szczęśny Stan. przedstawił cele i formy pracy oświatowej dawniej, a dziś, poczem prof. Woś Władysław pogadanką na temat: „Geneza i pojęcie państwa” — zapoczątkował tok zajęć i prac, przewidzianych programem.

Słuchacze i prelegenci Niedzielnego Uniwersytetu Wiejskiego w Mielcu.

Z obszernego sprawozdania, jakie nadesłało nam kierownictwo tego N. U. W. z dotychczasowego przebiegu nauki, podajemy ustęp, charakteryzujący zespół słuchaczy: „Tak się dobrze złożyło, że słuchacze, jak i słuchaczki zewnątrznie, wiekiem, jak i pod względem poziomu intelektualnego przedstawiają mniej więcej zwartą i jednolitą grupę. Są to ludzie młodzi, pełni zapału, bardzo ciekawi i żądni nowości. Początkowo nieufni, dziś pełni zaufania do kierownictwa i pracowników. Czują się bardzo dobrze, bardzo swobodnie, przestrzegając przytem wszelkich form dobrego zachowania się. Można powiedzieć, że dziś są dumni z siebie, jako gromady. Sami doszli do przekonania, ile mogą skorzystać na nauce i co może być im w tej nauce pomocą. Poznali w wielu wypadkach swoje braki wiedzy i doszli do przeświadczenia, że te braki dadzą się wyrównać”.

NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI W SIEDLCACH (pow. Nowy Sącz). Na naukę zgłosiło się 49 kandydatów. Kie-

rownictwo kursu objął p. Wł. Skoczeń, kierownik miejsc. szkoły powszechnej. Wykładowcy przeważnie dojeżdżają z Nowego Sącza.

NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI W NOWYM SĄCZU skupił 33 słuchaczy. Kursem kieruje prof. Pawłowski. Wykłady odbywają się w świetlicy II. gimnazjum.

NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI W KOLBUSZOWIE otwarto dla 99 słuchaczy. Koniecznem okazało się otwarcie dwu oddziałów. Kierownikiem kursu jest przewodniczący miejscowego koła T. S. L. St. Przybyło, kier. szkoły. Jest to pierwszy Uniwersytet Niedzielnny Wiejski w województwie lwowskiem.

NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI W ZATORZE (pow. Wadowice) liczy 28 słuchaczy w wieku od 18 do 38 lat. Wykłady odbywać się będą do połowy kwietnia w budynku szkoły powszechnej.

NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI otwarto z ramienia Koła T. S. L. w Jasle w Skołyszynie (pow. Jasło). Na kurs zapisało się 65 słuchaczy, rekrutujących się z 6 miejscowości. Wykłady odbywają się w miejsc. Domu Ludowym. Kierownikiem Uniwersytetu jest prof. Jan Lisowski, sekretarz Koła T. S. L. w Jasle.

NIEDZIELNY UNIWERSYTET WIEJSKI W BRZESKU otwarty został dla 47 słuchaczy, samych mężczyzn. Kierownikiem N. U. W. jest przewodniczący Koła T. S. L. Dr. Szeligiewicz, dyrektor gimn. Wykłady odbywają się w sali państw. gimnazjum.

KURS GOSPODARSTWA DOMOWEGO I GOTOWANIA odbył się w Chełmku (pow. Chrzanów) staraniem miejscowego Koła T. S. L. im. Marszałka Piłsudskiego. Uroczyste zamknięcie kursu odbyło się w połowie grudnia.

TRZECHMIESIĘCZNY KURS ROBÓT KOBIECYCH zorganizowało Koło T. S. L. w Sędziszowie (pow. Ropczyce). W zakres kursu wchodzi: hafciarstwo białe i kolorowe, guzikarstwo, roboty szydełkowe, roboty na drutach, roboty słomkowe, kurs kroju i szycia bielizny oraz nauka gotowania. Na kurs zapisało się 32 osób, z tego 22 z okolicznych wsi. — Kurs prowadzi p. St. Gądelowa i p. J. Mazurówna.

KURS DLA PRACOWNIKÓW OŚWIATOWYCH drogą korespondencji. Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny (PUK.) w Warszawie rozpoczął kurs dla pracowników oświatowych. Plan kursu przewiduje wydanie do końca 1935 roku 20 tomików, składających się na 4 kompleksy zagadnieniowe, a mianowicie: 1) Dzieje i założenia teoretyczne pracy oświatowej, 2) Założenie społeczno-polityczne i gospodarcze pracy oświatowej, 3) Założenia kulturalne pracy oświatowej i 4) Praktyka pracy oświatowej. Wśród autorów widnieje szereg nazwisk najbardziej znanych i cenionych teoretyków i praktyków oświatowych. Poszczególne książki w prenumeracie kosztuje 3 złote. Prenumeratę zgłaszać należy w Powszechnym Uniwersytecie Korespondencyjnym — Warszawa. Al. Róż 2.

KURS GOTOWANIA i GOSPODARSTWA DOMOWEGO W DĄBIU (pow. Chrzanów). W grudniu odbyło się zakończenie kursu gotowania i gospodarstwa domowego, zorganizowanego przez Czytelnię T. S. L. w Dąbiu. Kurs trwał przez miesiąc i wzięło w nim udział 19 uczenie, w czem 13 mężatek. Kurs prowadziła p. M. Tiszlerówna, ku ogólnemu zadowoleniu zarówno Zarządu Czytelni, jak i uczestniczek kursu. W zakończeniu kursu wziął udział z ramienia Związku Okręgowego T. S. L. w Brzeszczach p. Koson, który w pięknym przemówieniu podkreślił korzyści odniesione z odbytego kursu.

ORKIESTRA KOŁA T. S. L. W STARYM SĄCZU. Na podstawie § 2, punkt 9 statutu T. S. L. zorganizowało Koło T. S. L. w Starym Sączu własną orkiestrę. Według nadesłanego nam regulaminu tej orkiestry celem jej jest szerzenie kultury muzycznej wśród społeczeństwa polskiego na terenie działalności Koła TSL im. H. Sienkiewicza w Starym Sączu, oraz uświetnianie wszelkich uroczystości. Członkiem orkiestry może być tylko członek Koła. Orkiestra posiada swój samorząd, złożony z kierownika artystycznego i sekretarza, którzy winni być o ile możliwości członkami Zarządu Koła, z kapelmistrza, gospodarza i jednego lub dwóch członków Zarządu. Członkom orkiestry nie wolno bez zezwolenia Zarządu orkiestry przyjmować zamówień na występy na własną rękę w celu zarobkowania. W chwili likwidacji orkiestry, cały inwentarz przypada Kołu T. S. L. im. H. Sienkiewicza w Starym Sączu.

KOMISJA OPIEKI NAD POLSKĄ LUDNOŚCIĄ WIEJSKĄ PRZY KOLE T. S. L. W STANISŁAWOWIE. Jedną z nowych akcji, spowodowaną obecnym opłakanym stanem gospodarczym wsi polskiej — to akcja niesienia pomocy biednej dziatwie wiejskiej tutejszego powiatu.

Polacy, będący we wsiach mniejszością, żyją w zupełnej nędzy, nie doznając żadnej pomocy od polskiego społeczeństwa.

Zadaniem powyższej akcji było dostarczyć biednej dziatwie obuwia i odzieży, a temsamem ułatwić jej uczęszczanie do szkoły.

W tym celu w porozumieniu z Tow. „Chleb Głodnym Dzieciom“, zwróciło się Koło T. S. L. do tutejszych Stowarzyszeń, przedstawiając konieczność pomocy dla wsi polskiej, z prośbą o przystąpienie na członka.

Rozumiejąc doniosłą ważność takiej akcji, zgłosiły swój udział następujące Towarzystwa: Z. N. S. P. „Ognisko“, Kasyno Polskie, Z. K. T-wo Opieki nad Więźniami, Sodalicja Pań, Rodzina Wojskowa, T-wo „Młodzież Polska“, Związek Legionistów, Związek Oficerów Rezerwy, Związek Obrony Kresów Zachodnich, Liga Morska i Kolonjalna, Sodalicja Nauczycielek, L. O. P. P., Koła Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża, Szkoły im. Król. Jadwigi, kr. Zofji, Hofmanowej, Piramowicza, Plater, Konopnickiej, Alojzego, Kazimierza, Mickiewicza, Seminarjum Państw. Żeńsk. Szkoła Ćwiczeń przy Sem. Państw. Męsk., szkoła św. Stanisława

Kostki. Stowarzyszenie Kupeców Polskich. Tow. Św. Wincentego à Paulo, Związek Akademicki Młodzieży Polskiej.

Komisja wydała już przeszło 3 tysiące złotych.

Z krótkiego tego zestawienia można się przekonać, jak doniosła jest sprawa niesienia pomocy wsi polskiej. Gdyby nie akcja nasza, dzieci nie mogłyby korzystać z nauki szkolnej, zwłaszcza w porze zimowej.

To też zadaniem nowego Zarządu będzie w dalszym ciągu zwracać baczną uwagę na tę sprawę.

OBCHÓD STULECIA „PANA TADEUSZA“ na kursach dla dorosłych Koła Pań T. S. L. we Lwowie. Na program sympatycznego obchodu złożyły się deklamacje z „Pana Tadeusza“, śpiew chóru uczestniczek kursów, przemówienie przewodniczącej Koła Pań T. S. L., życiorys Mickiewicza, opracowany przez jedną z uczenie i popis tych, które otrzymały pierwszą nagrodę na konkursie dobrego czytania wybranych przez siebie ustępów z „Pana Tadeusza“.

WYNIK ZBIÓRKI NA „OŚWIATĘ POZASZKOLNĄ“ WE LWOWIE. Koła Lwowskie T. S. L. zebrały do 266 puszek w czasie listopadowej zbiórki na „Oświatę Pozaszkolną“ kwotę: 1.377 zł. 49 gr. Kwota ta została rozdzielona między Koła T.S.L. we Lwowie i przeznaczona na walkę z analfabetyzmem.

KSIĄŻKI Z WARSZAWY NA KRESY. Zarząd Główny Tow. Rozwoju Ziemi Wschodnich, mający swoją siedzibę w Warszawie, ofiarował większą ilość książek dla wypożyczalni Koła Towarzystwa Szkoły Ludowej w Tarnopolu.

WIELKA WYPOŻYCZALNIA KSIĄŻEK T. S. L. WE LWOWIE. Czytelnię Nenkowa, mieszczącą się dotąd przy ulicy Akademickiej, połączono z Wypożyczalnią książek T. S. L. istniejącą już dawniej w Domu T. S. L. przy ul. Czarnieckiego 1. W ten sposób utworzono nowy, największy księgozbiór T. S. L., liczący przeszło 53 tysiące książek i udostępniono dla publiczności w nowym, pięknie urządzonym lokalu.

CENTRALE BIBLIOTECZNE T. S. L. Do podniesienia czytelnictwa na wsi przyczynią się bezwątpienia Powiatowe Centrales biblioteczne, których zadaniem jest w pierwszym rzędzie opieka i zasilanie małych bibliotek T. S. L. istniejących przy Czytelniach T. S. L. Książnice takie założono już we wszystkich powiatach południowo wschodnich, a na zachodzie, w powiecie: krakowskim, bialskim, wadowickim, nowotarskim, nowosądeckim, gorlickim, mieleckim, ropezyckim i nizkim. W najbliższych miesiącach sieć centrali bibliotecznych, obejmująca wszystkie powiaty małopolskie, zostanie uzupełniona i wykończona.

JAK WALCZYĆ Z ANALFABETYZMEM? Nakładem Sekcji Wschodniej T. S. L. we Lwowie wyszła broszurka pod powyższym tytułem, omawiająca zagadnienie analfabetyzmu na terenie Małopolski, oraz dotychczasowe wysiłki T. S. L. nad jego tępieniem. Broszura napisana przez dyr. Kazimierza Piątkowskiego,

a ogłoszona na zebraniu obywatelskiem we Lwowie, poprzedzona jest wstępem wiceprezesa Zarządu Głównego T. S. L. Dra Stefana Ulaney i referatem wygłoszonym w Polskim Radjo przez p. posł. Marię Jaworską, pod tytułem „Najskuteczniejsza walka z analfabetyzmem”. Zarówno broszura p. Piątkowskiego, jak i przemówienie p. Jaworskiej poruszają zaktualizowany w ostatnich czasach problem walki z analfabetyzmem i, opierając się na długoletniem doświadczeniu T. S. L. wysuwają 3 zasadnicze środki działania:

1. tworzenie szkół prywatnych dla dzieci polskich, nie mogących korzystać ze szkolnictwa państwowego.

2. organizowanie zespołowego nauczania, kursów dla dorosłych analfabetów, jako najlepszej formy ich nauczania i wychowywania.

3. rozwijania bibliotek i czytelni, by zaspokajać głód wiedzy, chronić od powrotnego analfabetyzmu i zachęcać do zdobycia umiejętności czytania.

Zarówno p. posłanka Jaworska, jak i p. Piątkowski nie mają zaufania do głoszonego przez Macierz Szkolną w broszurze p. Stembra hasła walki z analfabetyzmem metodą „w cztery oczy”, czyli indywidualnego nauczania, opartego na tem, by „każdy umiejący czytać i pisać, nauczył jednego nieumiejącego”. Główny ciężar walki z analfabetyzmem powinien spoczywać na szkole powszechnej, odpowiednio rozbudowanej i zorganizowanej, która ma nie tylko kształcić ale i wychowywać. Zadaniem T. S. L. winna być przede wszystkim ochrona przed powtórny analfabetyzmem przez rozbudowę sieci czytelnictwa powszechnego oraz wychowywania przodków życia kulturalnego na wsi, którzyby umieli pociągnąć za sobą masę na wyższy stopień kultury i żądz nauki. Miljon książek w 10 latach dla Małopolski — to postulat końcowy broszury.

Głosy Czytelników.

Obchód powstania listopadowego w Szczyrku (pow. Biała).

Dnia 2-go grudnia urządziło miejscowe Koło T. S. L. uroczystość „Powstania Listopadowego”. O godz. 9-tej wyruszyły Związki i Stowarzyszenia, a to: „Ochotnicza Straż Pożarna”, „Związek Byłych Wojskowych im. generała Jędrzeja Galicy”, „Sokół”, „Powstańcy” w odświętnych strojach, ze sztandarami i z miejscową muzyką góralską na czele do kościoła na nabożeństwo i kazanie.

Po nabożeństwie w sali szkolnej, wobec zebranej publiczności i Związków, odegrała muzyka „Tysiąc Walecznych”, po czem kierownik Szkoły p. Leon Nowak wygłosił wzniosłe przemówienie, przedstawiając genezę, krótki rys dziejów Powstania i wpływ jego na uzyskanie dzisiejszej wolności, nawołując, aby

na pamięć tych duchów - „straceńców“ każdy dzisiaj ponad wszelkie partje z całych sił pracował dla Mocarstwowej Polski. Przemówienie zakończył słowami: „Żyj Swobodo, Polsko żyj!“ Później muzyka odegrała: „Nie rzucim ziemi“, pieśń, odśpiewaną chórem przez zebranych.

Następnie uczeń 5-tej klasy miejscowej szkoły mały Zbycho Nowak, wygłosił z przejęciem wiersz W. Pola: „Krakusy“, za co został nagrodzony oklaskami. — Po odegraniu i chóralnem odśpiewaniu hymnu „Jeszcze Polska nie zginęła“ — Związki i Stowarzyszenia przy wtórze marsza „Podhalanka“ przedefilowały przed sztandarami, miejscowymi władzami i przedstawicielami Związków i publicznością.

Uczestników w uroczystości było ponad 300 osób i wszyscy wynieśli niezatarte wrażenie.

Święto Niepodległości w Śledziejowicach (pow. Kraków).

Dzień 11. listopada — dzień Święta Niepodległości — obchodziła wieś Śledziejowice bardzo uroczystie. Uroczystość rozpoczęła się już o godzinie 8-mej rano. Na tę godzinę naznaczona była zbiórka wszystkich miejscowych organizacyj w budynku szkolnym. O godz. 8.30 wyruszono na nabożeństwo do Kokotowa. Działwa, ubrana w świąteczne stroje krakowskie, powiewała chorągiewkami narodowymi, przygotowanymi na ten dzień. Podczas Mszy św. młodzież odśpiewała szereg pieśni, a hymn: „Boże, coś Polskę“ zakończył nabożeństwo. Pieśń popłynęła daleko, rozbiegła się tysięcznem echem po wsi, docierając nawet do tych ciemnych, niskich, szarych chałup, które z nami uczestniczyć nie mogły. Po Mszy św. udali się wszyscy uczestnicy na uroczystą Akademię. Na program akademii złożyły się gorące przemówienia, śpiewy miejscowego chóru T. S. L. pod kierownictwem jednej z członkiń, deklamacje działwy i inscenizacje młodzieży T. S. L. Piosenki żywe, piękne, głęboko przemówiły do serc zebranych, wywołując burzę oklasków.

Po południu młodzież T. S. L. wystawiła dramat „Noc w Belwederze“, odegrany z prawdziwem przejęciem i entuzjazmem. Szara wieś na chwilę rozjaśniła swe oblicze, ujrzała wśród siebie ludzi umiających czuć i myśleć. Nie dała się prześcignąć. Złożyła hołd tym, którzy wywaleczyli jej wolność. Dzień ten dla nas. Kołowców, będzie niezapomnianym.

**Członek Koła T. S. L.
w Śledziejowicach.**

W Y D A W N I C T W A K S I Ą Ż K O W E T. S. L.

Książki dla młodzieży:

	Złotych
Braun J.: Bohaterski Nik i inne powiastki	1'50
Braun J.: Szopka Harcerska	1'60
Chmielowski K.: Katechizm małego obywatela	1'50
Gruszecki A.: Tatarzy w Sandomierskiem	2'60
Missona K.: Inscenizacja w „Panu Tadeuszu”	1.50
Świdarska M.: Ze wspomnień małej Krzemień- czanki	1.—
„ Ostatni Piast na Śląsku	0'80
„ Poseł Polski w Carogrodzie	1'20
„ Braniec tatarski	1'60
„ Z Krwawych dni	1'20
„ Dorcia	1'20
„ Garbuska	1'60

Powieści dla dorosłych:

Gruszecki A.: Hutnik	2'80
Jeż T. T.: Dachyszczyzna t. I—II	3'20
Jeż T. T.: Uskoki t. I—III	6.—
Konopnicka M.: Z 1835 Roku	0'80
Kraszewski J. I.: Grzechy hetmańskie	5'80
Kraszewski J. I.: Rzym za Nerona	3.—
Przyborowski W.: Arjanie t. I, II	5'80

Do nabycia:

W DZIALE WYDAWNICTW T. S. L.

Kraków, ul. św. Anny 5.

WYDAWNICTWA KSIĄŻKOWE T. S. L.

Książki popularno-naukowe:

	Złotych
Bar A.: Znaczenie książki w rozwoju kultury	—'60
Bork.: Hołd Pruski	—'40
Bogatyński Wł.: Kazimierz Pułaski	—'40
Czuchajowski B.: Umiejętność posługiwania się żywym słowem	—'30
Dynowska M.: Jan Kochanowski	—'50
Dynowska M.: Nasze Rocznice	3'20
Gostkowski R.: Wychowanie fizyczne w staro- żytności	1'—
Grabowski T.: Henryk Sienkiewicz	—'30
Kutrzeba St.: Polska współczesna	2'80
Kwiatkowski E.: Dysproporcje — Rzec o Pol- sce przeszłej i obecnej	6'—
Marcinek St. Niedzielne Uniwersytety Wiejskie	—'50
Petrażycka-Tomicka: Kobieta w piśmiennictwie polskiem	—'60
— Konopnicka w świetle utworów własnych	1'—
— Rozmyślenia o sztuce	1'80
— Słowo i obraz	—'75
Poliszewski M.: Społeczna akcja oświatowo-wy- chowawcza	2'—
Przyjemka H.: Wieczór ku czci Asnyka	—'20
Radzikowski St.: Powstanie chochołowskie	—'30
Rymar St.: Zagadnienie ustawodawstwa w dzie- dzinie oświaty pozaszkolnej	—'80
Sikora W.: Znaczenie oświaty	—'60
— Oświata podstawą dobrobytu	—'40
Sobieski W.: Bolesław Chrobry	—'30
— Historia Polski	3'—
Słomka J.: Pamiętniki Włościanina	6'—
Uhma St.: Gospodarcze Odrodzenie Polski w epoce Konstytucji 3-go Maja	—'50
— Społeczna rola warstw oświeconych w Polsce	—'40
Twarecki L.: Domy Ludowe	—'40
Wysocki W.: Konstytucja 3-go Maja	—'40

Do nabycia w Dziale Wydawniczym T. S. L.

Kraków, ul. św. Anny 5